

1937

# БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ГОДИНА XXIX

КНИЖКА 10

# БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ  
ИЗДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО

Редакторъ СТЕФАНЪ ПОПОВЪ, Гурко, 51 Абонаментъ за нечленове 100 лева  
Администрация — София. Цар. Иоанна, 18. Телефонъ 2-75-89, Пош. чекова с-ка № 672

## DER BULGARISCHE TURIST

Zeitschrift des Bulgarischen Turlstenvereins. Hauptschriftleiter: STEPHAN POPOW  
Schriftleitung: Tzaritza Joanna, 18, Sofia, Tel. 2-75-89

Година XXIX

Декемврий, 1937

Книжка 10

### РАЗЛИКАТА

Въ новия съюзеиъ хиженъ режимъ се прокарва чувствителна разлика въ третирането на членоветъ и неорганизиранитъ туристи при таксуването имъ въ хижитъ.

Тази мърка нѣма характера на една принуда, която иска да застави неорганизиранитъ туристи да се запишатъ членове въ съюза и съ това избѣгнатъ потеклото хижно облагане. Въ нейната основа има единъ чисто етиченъ елементъ, който заслужава да бѣде изтъкнатъ специално.

Безспорно, всѣки прави туризъмъ за собствено удоволствие или подтикванъ отъ лични съображения. И една отъ задачитъ на туристическата организация е да създава улесненията за практикуването на този туризъмъ, улеснения, които се състоятъ въ подобряването на условията за това практикуване. Естествено, това важи еднакво добре за всички български граждани, защото нашата целъ е да видимъ всички българи въ планинитъ.

Същевременно, обаче, упражняването на туризма е свързано съ известни жертви въ името на цѣлостната обществена култура, които се поематъ и правятъ доброволно отъ всички организирани туристи. Всѣки знае, че дейността на организацията въ планинитъ е свър-

зана съ загуба на време, сили и средства, единственото възмездие на които е съзнанието за изпълнения общественъ и туристически дългъ.

И много обяснимо е, че създаденитъ улеснения за всички отиващи въ планината не може да се обърнатъ въ нѣкакво право за тѣхъ, когато се касае да се установи различна степенъ на използване тѣзи улеснения, която за организиранитъ туристи ще бѣде една и по-изгодна, защото това е единствената материална награда на тѣхната дейностъ, а за неорганизиранитъ ще бѣде друга и по-неизгодна, защото тука именно тѣ трѣбва да платятъ данъка на своята обществена дезорганизираностъ и нежелание да сътрудничатъ на чисто културното дѣло на българския туризъмъ.

Заплащането на по-високата хижна такса отъ нечленоветъ не е нищо друго, освенъ напомнянето, че тѣ плащатъ своя дългъ къмъ туристическата култура на страната; и ако не желаятъ да го правятъ въ обременяващата форма на хижна такса, тѣ могатъ да изпълнятъ дълга си по другия начинъ: чрезъ приобщаване усилията и жертвитъ си къмъ дѣлото на българския туризъмъ.

„Български Туристъ“

---

**СЪДЪРЖАНИЕ:** Планински дни — П. Ладозова; Пътеводител — инж. Н. Нанчевъ; Бѣдещи практически задачи на (НА ХУДОЖЕСТВЕНАТА ЧАСТЪ) Б. Т. Съюзъ — Г. Георгиевъ; Изъ непознатата Рила — В. А. Радевъ; Еверестъ — Хюгъ Рѣтледжъ; Златна есенъ (стихотворение); Манастиритъ и туриститъ — В. Антоновъ; с. Флорово — Н. Божкова; Бузлужда — Ст. Георгиевъ.



## ПРОТОКОЛЪ

на конференцията на клоновитъ председатели, свикана отъ Ц. н-во на съюза на 31 октомврий 1937 г., въ София и заседавала въ салона на Славянското дружество, въ присъствието на 30 клона.

Въ 9.30 ч. сутринта, следъ направената отъ секретаря провѣрка на присъстващите клонове, председателятъ на Съюза г. Иванъ Раевъ откри конференцията като благодари на клоноветъ за готовността, съ която сж се отзовали на поканата на Ц. н-во и обяснява мотивитъ, които сж накарали Ц. н-во да я свика: това е обстоятелството, че и Ц. н-во е трѣбвало да пристъпи къмъ планова дейность, която за настоящата година предвижда изработването на закона за туризма, чийто проектъ вече се работи отъ членове на Ц. н-во, после провеждане най-после на маркировката, на трето мѣсто постройка на съюзеиъ домъ въ София, за който имаме вече обещано мѣсто и най-после въвеждане на общия хиженъ режимъ, чрезъ който да се засили борбата противъ неорганизирания туризъмъ и да се даде на съюза една голѣма представителность въ планинитъ.

Минава се къмъ точка I отъ дневния редъ: **Хиженъ режимъ.**

Докладчикътъ на Ц. н-во г. В. Радевъ обяснява отдѣлнитъ въпроси и основанията на Ц. н-во да ги постави, както и разрешенията, които то предлага.

Въ дебатитъ взематъ участие: Драгановъ (Бургасъ), Кулински (Костенецъ), Цековъ (Еделвайсъ), Броксъ (Перникъ), Чолаковъ (Габрово), представителъ на Елена, Мумджиевъ (Пазарджикъ), Икономовъ (Банско), Михайловъ (Самоковъ), Пѣевъ (Алеко), Христовъ (Алеко), Златаревъ (Карлово), Каракашевъ (Плѣвнѣ), Недевъ (Севлиево), Грънчаровъ (Планинецъ), Георгиевъ (Русе), Пъневъ (Чепеларе), Шивачевъ (Пловдивъ), Камбуровъ (Г.-Орѣховица), Стефановъ (Варна — РБ), Юруковъ (Ст.-Загора), Радославовъ (Фердинандъ) и Меджидиевъ (Дупница).

Повечето отъ тѣхъ одобряватъ изцѣло предложенията на Ц. н-во като подчертаватъ особено:

По-строго прилагане на правилника за вътрешния редъ на хижитъ въ връзка съ морала, който трѣбва да има въ тѣхъ.

По такситъ за хижитъ: Чолаковъ, Златаревъ, Пъневъ и представ. на Елена настояватъ такситъ да се опредѣлятъ споредъ районитъ, въ които сж хижитъ и условията за тѣзи райони. Михайловъ настоява да се опредѣлятъ само максималнитъ такси, а Недевъ счита въобще опредѣленитъ такси за много високи.

По отношение пропорцията на такситъ за организирани и неорганизиран

членове противъ нея се обявяватъ Кулински, за да не бждемъ обвинени въ егоизмъ, Л. Икономовъ, който поради отдалечеността на Пиринъ предлага тази пропорция да бжде 1:1.5, Златаревъ, който сжщо поради специфичнитъ условия въ Карловския балканъ се съмнява въ резултатитъ, Пъневъ, който предлага нечленоветъ да се привличатъ по другъ начинъ, а не чрезъ принуда и Радославовъ, който настоява такситъ да бждатъ крайно достѣпни и да не се прави разлика между организирани и неорганизиранни туристи.

По въвеждане на предварителното заплащане на дължимия къмъ хижестроителния фондъ 1 левъ чрезъ купуване на билети отъ Ц. н-во, сж съгласни сжщо повечето отъ представителитъ, като Пъневъ предлага тази вноска да се пропорционализира съ огледъ цената на самитъ билети, Стефановъ (Р. Б.) предлага 1 левъ да се събира отъ билети надъ 15 лева, представителтъ на Елена предлага отъ събранитъ по този начинъ суми въ фонда да се подкрепятъ и хижи, които сами не могатъ да се рентиратъ и затова трѣбва да имъ се плащатъ отъ фонда пазачитъ, а Юруковъ (Ст.-Загора) предлага обратното: фонда да подпомага изключително нови хижи.

Особенитъ мнения, които биватъ изказани, се отнасятъ до таксуването на ученицитъ (Чолаковъ), като се прави разлика между членове и нечленове на Ю. Т. С., което бива подкрепено и отъ Мумджиевъ, а Меджидиевъ предлага такситъ и вноската да се отнасятъ и за съюзнитъ спални.

Следъ приключване на дебатитъ говорятъ Ст. Поповъ (Ц. н-во), който обяснява процедурата, чрезъ която ще се приложатъ решенията, а именно Ц. н-во веднага ще изпрати окръжно, въ което ще ги съобщи на клоноветъ, тѣ ще съобщятъ опредѣленитъ отъ тѣхъ такси, които ще се категоризиратъ и за всѣка категория ще се отпечататъ отъ Ц. н-во билети, които ще се изпращатъ срещу заплащане отъ Ц. н-во. По въпроса за разликата между членове и нечленове той намира, че въпросътъ е сложенъ на етична основа и разлика между тѣхъ трѣбва да се прокара.

Докладчикътъ В. Радевъ систематизира мненията и предложенията, които се свеждатъ до следнитъ четири пункта:

1. Да се настоя за строгото прилагане

правилника за вътрешния редъ въ хижитъ съ огледъ на хижния моралъ.

2. Рамкитъ за хижнитъ такси да се приематъ като се намали границата на минимума, както следва:

За легло съ бѣло за членове 10 лева.

За наръ съ постилки за членове 8 лв.

За наръ безъ постилки за членове 5 лева.

Пропорцията въ такситъ за членове и нечленове да остане 1:2, като само таксата за денувка бѣде еднаква за членове и нечленове, а именно само 5 лева и подъ денувка се разбира използване на хижния инвентаръ.

3. Билети ще се взематъ отъ Ц. н-во, като 1 левъ за фонда хижестроителство ще се плаща само върху билетитъ за нощувка, като бѣде особено отбелязанъ върху тѣхъ, а билетитъ за денувка и одеала сѣщо се взематъ отъ Ц. н-во, но само срещу заплащане на коштуемата цена.

Така формулирани предложенията на Ц. н-во, конференцията ги приема съ определенieto тѣ да влѣзатъ въ сила отъ 1 януарий 1938 година.

Председателтъ Раевъ отбеляза още веднажъ смисъла на тѣзи решения, като подчертава особено нуждата отъ спазване на морала въ хижитъ, както и борбата срещу неорганизирания туризъмъ.

Точка II дневния редъ: **Маркировка.**

Докладчиктъ на Ц. н-во г. Георгиевъ обяснява общитъ предпоставки и ръководнитъ начала въ предложенията на Ц. н-во, като настоява дебатитъ да се ограничатъ само върху общитъ принципи, тъй като техническитъ детайли могатъ да бждатъ разглеждани два дни.

Допълнителенъ докладъ прави члена на Ц. н-во Т. Тодоровъ. Въ дебатитъ взематъ участие Броксъ (Перникъ), Чолаковъ (Планинецъ), Кулински (Костенецъ) Чолаковъ (Габрово), Стефановъ (Варна — РБ) и председателтъ Раевъ.

Мненията се свеждатъ до следното: Броксъ, като поздравява Ц. н-во, че най-после се е заело съ този въпросъ, предлага буквитъ да бждатъ релефни върху желѣзната маркировка и се обявява за комбинираната система отъ знаци, Кулински иска да се махне рѣба върху жгъла на ламарината, Чолаковъ говори общо върху плана за провеждане на самата маркировка.

Конференцията приема предложенията на Ц. н-во въ представения правилникъ и техническата наредба за маркировката.

Точка III — **Разни.**

П. Хаджиевъ, касиеръ на съюза, дава кратъкъ докладъ върху финансовото положение на съюза и досегашната реализация на бюджета, като набляга на несъответствието въ времето н разходите и приходитъ за Ц. н-во поради обстоятелството, че клоноветъ се отчитатъ една следъ изтичането на бюджетната година и затова много предвидени разходи не могатъ да бждатъ извършени.

Следъ като секретартъ обръща вниманието върху нѣкои необходимости за кореспонденцията между клоноветъ и Ц. н-во, председателтъ на съюза съ нѣколко думи, въ които отново изказва благодарностъ за отзивчивостта на клоноветъ къмъ инициативата на Ц. н-во, закрива конференцията въ 14 часа.

Председателъ: **Ив. Раевъ**  
Секретаръ: **Ст. Поповъ**

## ЕДИНЕНЪ ХИЖЕНЪ РЕЖИМЪ ЗА ВСИЧКИ СЪЮЗНИ ХИЖИ

Въ връзка съ решенията на председателската конференция на клоноветъ председатели, протокола на която печатимъ въ настоящия брой, Ц. н-во е издало окръжно № 3 до клоноветъ, въ което, съобщавайки имъ тѣзи решения, ги моли:

1) Да обрнатъ особено внимание за строго прилагане правилника за вътрешния редъ на хижитъ.

2) Да определятъ за своитъ хижы въ приетитъ общи рамки за хижнитъ такси такситъ на стопанисванитъ отъ тѣхъ хи-

жи, които ще влѣзатъ въ сила отъ 1 януарий 1938 година.

3) Да ги съобщятъ на Ц. н-во, което ще имъ изпрати печатанитъ за всички хижы еднакви билети.

Отдѣлно въ тази книжка печатимъ най-важнитъ постановления отъ правилника за вътрешния редъ на хижитъ, като молимъ всички съвѣстни и организирани туристи да бдятъ и тѣ за неговото най-строгo спазване.

**СЪОБЩЕНИЕ НА РЕДАКЦИЯТА.** Поради претрупанъ материалъ за настоящата книжка, отдѣлтъ „Клоновъ животъ“, както и изпратенитъ ни статии — спомени за покойнитъ туристи К. Аврамовъ и А. Живковъ, останаха да намѣрятъ мѣсто въ бр. I на новата годишнина отъ списанието.

## СЪЮЗЕНЪ ЖИВОТЪ

### Високопланински заслонъ „Грънчаръ“ въ Рила

Презъ тази есенъ нашата хубава Рила и нашия съюзъ се сдобиха съ още една ценна придобивка. Столичната община, която и другъ пътъ се е отличавала съ своитѣ културни и социални дѣла, ценейки ползата отъ излетуването и за да даде възможность на туриститѣ да бродятъ безпрепятствено изъ рилската планина, направи една хубава и удобна пжтека отъ върха Мусала презъ Близнацитѣ край в. Марица и Юрушки-чалъ дори до Грънчарското езеро подъ в. Суха вапа, на брѣга на което построи, по планъ отъ нашия съюзенъ архитектъ г. Генчо Скордевъ, единъ високопланински заслонъ. Заслонътъ е построенъ на 108 кв. метра, съ една голѣма стая съ три нари, коридорче и друга по-малка стая, която служи и за кухня. Заслонътъ събира спокойно 35-40 души, а при нужда и повече. Пжтеката е струвала на Столичната община 24.000 лева, а заслонътъ 110.000 лева, или всичко за това туристическо дѣло, Столичната община е разходвала крѣгло сумата 134.000 лева. Къмъ тази сума трѣбва да се прибави и сумата 20.000 лева, която пакъ Столичната община отпусна на Съюза ни и последниятъ съ нея обзаведе заслона съ цѣлия потребенъ инвентаръ — дюшечи, одеяла, кухненски инвентаръ и т. н.

Освещаването на заслона се извърши отъ нашия добъръ приятелъ и съюзенъ членъ, Стобийския епископъ д-ръ Кирилъ, секретаръ на Св. Синодъ на 1.XI. т. г. при стечение на множество туристи отъ самоковския и софийския съюзни клонове, повечето отъ които дойдоха на заслона презъ хижата и върху Мусала, където бѣха спали предната вечеръ. Следъ службата, епископъ Кирилъ произнесе вдъхновено слово за полезното дѣло на Столичната община и за смисъла и голѣмото значение на туризма за нашия народъ. Заслонътъ биде официално откритъ отъ името на Столичния кметъ отъ столичния пом. кметъ г. д-ръ Хр. В. Радославовъ, който сѣщо произнесе възторжена речъ за туризма и за туриститѣ и обяви, че Столичната община предава заслона за управление и стопанисване на Българския туристически съюзъ. Нашиятъ съюзенъ председателъ г. Ив. Раевъ съ сърдечна речъ благодари на представителитѣ на Столичната община както за постройката на заслона, така и за довѣрието, което се оказва на съюза ни, като му се повѣрва заслона за стопанисване. Говориха и поднесоха поздравления още и присъстваващитѣ председатели на самоковския съюзенъ клонъ, на соф. клонъ „Алеко“, на спорт-

ния клубъ „Сръдецъ“ на служителитѣ при Столичната община. на Българския ски клубъ, на ЮТС и др. Следъ освещаването, се сложи народна трапеза, на която получиха по нѣщичко всички гости.

По едно щастливо съвпадение, на освещаването присъствуваха много председатели на нашитѣ клонове отъ провинцията, които предния день бѣха събрали на съюзна председателска конференция въ София. Това придаде на тържеството общосъюзенъ характеръ.

На това мѣсто трѣбва още веднажъ и публично да благодаримъ на Столичната община, въ лицето на кмета и помощниците му, за този цененъ приносъ за нашето дѣло. Чрезъ заслона „Грънчаръ“ се осигурява както лѣтния, така и зимния обходъ и преходъ на тази централна частъ на Рила отъ Белмекенъ презъ Заврачица — Мусала — Грънчаръ — за къмъ Налбантъ — Канарата — Рибнитѣ езера — Рилския манастиръ. Нека се надѣваме, че проектътъ на Столичната община да продължи започнатата пжтека дори до Рибнитѣ езера и да построи и на последнитѣ единъ заслонъ сѣщо ще се осъществятъ — Столичната община е доказала, че много може — и тогава цѣла Рила — дори до южния Ай-Гидикъ и свещената Рилска обителъ — ще бждатъ достъпни за всички туристи.

Въ знакъ на благодарность къмъ Столичната управа, Ц. Н. въ заседанието си отъ 26. X. реши да поднесе почетнитѣ съюзни значки на столичнитѣ пом. кметове Маноловъ, инж. Михайловъ, Стоиловъ, Радославовъ и Лѣкарски, на юрисконсулта г. Доброволски и на директора на водопровода Рила — София инж. Гоцевъ, прѣкъ инициаторъ и осъществителъ на това истинско туристическо дѣло на Столичната община.

### ГОСТУВАНЕ НА Г. РЖТЛЕДЖЪ ВЪ ВЪ СОФИЯ

На 24. X. т. г. въ София пристигна видния английски алпинистъ, водачътъ на последнитѣ две английски експедиции къмъ Еверестъ, г. Хюгъ Ржтледжъ. На гарата той бѣ посрѣщанъ отъ членове на Ц. н-во г. г. В. Радевъ и Ст. Поповъ и поздравенъ отъ името на българскитѣ туристи. На обѣда, даденъ отъ секретаря на английската легация г. Стърлингъ, г. Ржтледжъ бѣ запознатъ отъ съюзния секретаръ г. Поповъ съ развоя и постиженията на българскитѣ планинари. Ана 26 с. м. въ салона на Алиансъ Франска въ предъ многобройна публика г. Ржтледжъ изнесе сказката си за „Опититѣ за изкачване на М.-Еверестъ“. Сказката



бъ преведена въ резюме отъ съюзния секретаръ и последвана отъ два филма на експедициитъ. Сказката остави отлично впечатление въ присъстваващитъ, следъ което г. Ржтледжъ бѣ поздравенъ и отъ съюзния председателъ г. Раевъ.

На 27. X. следъ обѣдъ въ залата на „България“, Ц. н-во на съюза даде чай на г. Ржтледжъ, на който бѣха поканени и секретаря на английската легация, както и представители на Българския алпийски клубъ. На чая съюзниятъ секретаръ поднесе на г. Ржтледжъ едно течение отъ съюзното списание „Български Туристъ“, год. 29, въ което сж описани на български опититъ за изкачване на Евестъ, както и съюзната значка. Видимо доволенъ, г. Ржтледжъ предаде изненадата си отъ много любезния приемъ на българскитъ туристи, чийто ръстъ и дейностъ той не е и подозиралъ.

Г-нъ Ржтледжъ замина на 28 сутринята отъ София, изпратенъ отъ съюзния секретаръ, следъ като още веднажъ благодарилъ за голъмото внимание, указано му презъ време на неговото гостуване въ София.

Въ настоящия брой даваме преводъ отъ сказката на г. Ржтледжъ.

## Д-РЪ КАРЛЪ ДИМЪ ПРИ Б. Т. С.

На 28 октомврий т. г. д-ръ Карлъ Димъ, известниятъ германски специалистъ по физическо възпитание, пребиваващъ официално въ нашата страна, придруженъ отъ началника на физическото възпитание при М-вото на народната просвѣта г. Ер. Василевъ и д-ръ Н. Каранищановъ, посети съюзната канцелария. Той бѣ посрѣщнатъ отъ съюзния секретаръ и съюзния касиеръ и поздравенъ отъ името на българскитъ туристи, следъ което съюзниятъ секретаръ въ продължение на единъ часъ даде всичкитъ необходими освѣтления на високитъ гости за дейността и нуждитъ на българския туризъмъ. На г. д-ръ Карлъ Димъ бѣ връчено едно течение отъ списанието на „Български туристъ“. Гостътъ изказа особеното си задоволство отъ резултатната дейностъ на българскитъ туристи.

На дадената вечеря отъ г. м-ра на народното просвѣщение г. Д-ръ Н. П. Николчевъ присъствува и съюзниятъ председателъ г. Ив. Раевъ, въ разговоръ съ когото г. К. Димъ е подчерталъ особено високото си мнение за дейността на българскитъ туристи.

## ЗА РЕДА ВЪ ХИЖИТЪ

(Извадки отъ правилника за вътрешния редъ на съюзнитъ хижи)

Изъ чл. 31. *Не се допуска използването на хижата за лътовище!* Преношуване на едно лице повече отъ три вечери наредъ се допуска само, ако мѣстата не сж заети отъ новопристигнали или ползували се една или две вечери посетители.

Изъ чл. 32. *Посетителитъ сж длъжни още съ влизането си въ хижата да се запишатъ въ книгата на хижата, като заплащатъ и опредѣлената такса!*

Изъ чл. 37. *Забранено е пушенето въ спалнитъ, на тавана и по нароветъ за спане въ общата стая!*

Изъ чл. 38. *Продажбата на спиртни питиета въ хижата е забранено!*

Изъ чл. 39. *Отъ 23 часа вечерята до 6 часа сутринята въ хижата и около нея трѣбва да се пази пълна тишина!*

*Забранено е на хижнитъ пазачи да получаватъ дарове отъ посетителитъ на хижата подъ каквато и да била форма!*

**ОРГАНИЗИРАНИ ТУРИСТИ! БДЕТЕ САМИ ЗА СПАЗВАНЕТО НА МОРАЛА И РЕДА ВЪ ХИЖИТЪ!**



фотографирай съ



## ЗА ТЕЛЕНОТО ВЪЖЕ ПО КАРСТОВИЯ РЪЖЪ НА ПИРИНЪ

Че това ще се осъществи, въ това не се съмняваме. И ние очакваме деня, въ който влакътъ София — Горна-Джумая — Симитлий — Банско, ще спре предъ специалната за туристи спирка предъ голѣмото шосе Банско — Бъндерица. Хубави автомобили отвеждатъ за 1 часъ множеството пътници до станция Бъндерица, отъ която 3 пѣти на день потегля нагоре за върха Кутело, въздушна желѣзница, която — издигайки се надъ страхотнитѣ казани въ по-малко отъ 20 мин. — ви поставя върху домена на Пиринското карстово било — вр. Кутело 2910 м. надъ морското равнище. Единъ показалецъ сочи по направление на опънатата къмъ западъ триредно телено въже и върху него пише „За Кончето — 20 мин.“ Тръгвате по добре изрѣзано върху билото шосе, може би и павирано но . . . скоро шосето се стеснява въ пѣтека широка едва 2 метра и почва да ви се вие свѣтъ. Вие политате върху дѣсната страна, съзирате огромната пропасть на Банския суходолъ и . . . за щастие ржката ви се улавя за теления парапетъ. Продължавате. Ето и „Кончето“. Казватъ че нѣкога това мѣсто е било толкова тѣсно, че за да се мине е трѣбвало да бжде яздено като конь. Не сж малко и случантѣ на тежки психопатични състояния у туриститѣ, отбелязани презъ дивитѣ времена, когато надъ това Конче прелитаха само орлитѣ. Но днесъ не е така. „Днесъ всѣки може спокойно да мине Кончето, съ това и най-високата и величава частъ на Пиринъ. Всѣки се спира на най-опасното мѣсто на Кончето и се надсмива надъ безднитѣ, виси спокойно и увѣрено надъ тѣхъ и се наслаждава на дивата прелестъ на Банския суходолъ. Изпитва чувство, което другаде не е изпитано и което нѣма да забравя въ живота си“. Върху теления парапетъ има зачалки, вие поставяте палтото и чадѣра си спокойно, и правите великолепна снимка съ вашия апаратъ къмъ пропастьта. Ще чуετε наоколо си възклицания: Това е чудесно, та само преди нѣколко години тоя пирински ржбъ е билъ свършенно голъ. До тукъ не е имало нито пѣтека дори, нито дори метеорологическа наблюдателница, зиме това мѣсто е било непристъпно поради огромнитѣ снѣжни надвѣси, които сж „разваляли“ изгледа на ржба. Но времето е студено и вие влизате въ огромния локалъ, поставенъ върху изрѣзаната плоскостъ на „Кутело“, зарѣчвате си виенски шницелъ, обѣдвате и следъ това преди да се спуснете съ въжената вагонетка къмъ станция „Бънде-

рица“ поглеждате и „Елъ-тепе“. Но той е неприветливо сърдитъ, по неговия казански склонъ се събарятъ снѣжни маси, които прѣчатъ съ пушека си на иначе блѣстящата картина. Но по тая страна сжщо скоро ще има телено въже . . .

Знамъ много добре какво ще каже читателътъ: Компиляция отъ брой . . . стр. . . . на списанието „Ла монтанъ“ 1934 г. Признавамъ: идеята не е моя, тя е на автора на статията отъ „Ла монтанъ“ но! Докато г. Пиеръ Далозъ — редакторъ на „Ла монтанъ“ посочи на чѣлия свѣтъ въображаеия видъ на неговия осакатенъ „Ла Мейжъ“, моятъ добъръ приятелъ г. Стефанъ Поповъ, апелира къмъ всички съюзни срѣди да покрепятъ инициативата за поставяне телено въже върху Карста.

Потърсихъ моитѣ приятели. Г-нъ Никола Миронски: „Вие знаете ли господинъ Миронски, че на ржба ще се строи желѣзенъ парапетъ?“ Г-нъ Миронски завира носа си въ вдигнатата си яка: „Да, разбира се, тѣкмо удобенъ случай да заведе леля си която страда отъ тежка подагра“. А уважаеиятъ г. Божидаръ Стоичковъ завистливо слуша разговора ни. После ми казва: „Българскиятъ алпийски клубъ може да прати членоветѣ си да чистятъ „въжето“ отъ снѣгъ и да продаватъ картички по ржба. По тоя начинъ, скоро ще се събератъ пари и за обтягане отдавна желания желѣзнетель върху казанската стена на Елъ-тепе“.

Любенъ Телчаровъ

### PRO DOMO SUA

Д-ръ Л. Телчаровъ, ценениятъ ни сътрудникъ е закачилъ — не мене! — а идеята за поставяне телено въже върху ржба на Кончето.

Нито като Ст. П., нито като редакторъ на списанието считамъ неговата критика напълно права:

Наистина, и азъ сподѣлямъ мнѣнието, че огнѣтъ на опасността въ планината заварява най-добре споменитѣ отъ нея. Сподѣлямъ даже крайността на Ламмеръ, който иска планинитѣ да бждатъ очистени отъ всѣкаква загрозяваща човѣшка култура.

Но тука въпросътъ е другъ. Въ високото планинарство има една чисто техническа дѣйностъ — коване на гвоздеи напр. — самата която не е изворъ на никакво особено преживѣване. И по тази причина не рѣдко въ чужбина използватъ забититѣ отъ другъ пирони или поста-



нятъ вжжета по особено опасни мѣста. А отъ едно вжже до виенски шницели (наздраве, Елъ-тепе!) и закачалка има твърде много разстояние.

Азъ си спомнямъ напр., какъ въ 1931 г. съ Телчаровъ заедно се движехме по вжжето на малкия Глокнеръ, гледайки отъ „шартето“ къмъ хилядометроватъ отвеси отъ дветъ страни. Това вжже излишно ли е било, щомъ като австрийската елитна организация го е поставила тамъ? А спомнямъ си и за изкачването на Мусалла презъ Новата година на 1932

гг., когато обтегнатото вжже ни позволи да не правимъ излишни фокуси въ снѣга и скалитъ.

Въ нашитъ планини, слава Богу, има още достатъчно мѣста за тѣзи, които презъ собственото дѣло искатъ да посегнатъ къмъ звездата на върха. Не бива да се изпадне въ крайността, нито на мено-политъ, нито въ тази на профанирането чистотата на планината.

Кесаревото — Кесарю, Божието — Богу!

Ст. Поповъ



---

Излѣзе отъ печатъ **НОВАТА КНИГА** на **ПАВЕЛЪ ДЕЛИРАДЕВЪ**  
**РОДОПИТЪ** — географско-историко-туристически очеркъ

---

По случай приближаващитъ празници, когато пътуванията се увеличаватъ, единъ полезенъ справочникъ за **РАЗПИСАНИЕТО НА ВЛАКОВЕТЪ** и какъ намаленията могатъ да се използватъ е

**ДЖОБНОТО РАЗПИСАНИЕ — ЦЕНА 5 ЛЕВА**

Пътникътъ е сигуренъ, дали нѣкой влакъ, който е циркулиралъ презъ лѣтото, циркулира и сега. Той може да вземе решение къде да замине и то съ кой влакъ най-удобно!

Разписанието е въ сила до 15. V. 1938 година.

Продажби: по гаритъ, пътнич. бюро „Балканъ“, ул. Алабинска и вестникарскитъ будки.



## ПЛАНИНСКИ ДНИ

ПАРАСКЕВА ЛАДОЗОВА

Есенът не бѣше още дошла, а облацитѣ и мъглитѣ се бѣха спуснали толкова низко и дъждътъ отъ нѣколко дни така плющѣше по плочитѣ на покривитѣ, че отъ хубавото настроение, съ което дойдохме не бѣше останало нищо, а неусдържимото ни желание да бждемъ тѣзи нѣколко дни високо въ планината, се бѣше превърнало въ отчаяние. Денѣ се утѣшавахме съ надеждата, че „утре“ слънцето ще блѣсне (защото все така показваше барометъра)! а нощѣ сънувахме върховетѣ далечни, сини и недостижими — такива, каквито ги раждаше въображението ни преди години отдалече! Но азъ се молѣхъ всѣка нощъ въ името на тази любовъ къмъ планината, която ни бѣше довела тука и за мое щастие (мое, защото другитѣ и безъ това щѣха да бждатъ щастливи) времето се оправи.

Когато тръгнахме, бѣше следобѣдъ. Небето бѣше такова чисто и синьо, че дори бѣлитѣ пухкави облаци, които обикновено следъ дъждъ се влачатъ по върховетѣ, ги нѣмаше. Радостта се бѣше пробудила не само у мене, която я чакахъ, но ето: и въ тѣзи сочно зелени ливади, кждето и хора и животни благославяха заедно слънцето, и въ тѣзи тихи гори, кждето букитѣ мълчаха, а само птичкитѣ пѣха, и въ синитѣ върхове, които трептѣха подъ слънцето далече надъ горитѣ . . . Пжтеката ни водѣше презъ букови гори — презъ тѣзи свѣтли букови гори съ много слънце и много небе въ тѣхъ, които никога не ще забравя — следъ това, презъ цвѣтни планински поляни, презъ хребети и долове и така — докато слънцето залѣзе. Юмрукътъ, Купенътъ и Амбарица още свѣтѣха, когато вечерта обхвана долинитѣ, а здрачътъ падна, когато вече бѣхме на хижа „Амбарица“. Тази хижа запомнихъ съ две нѣща: първо, съ компетентния по всички въпроси бай Колю-Паз-

ча, който не говори само презъ нощта когато спи и второ, съ радиото, което било поставено споредъ него, отъ управата на дружеството да свири на гоститѣ, а на него да създава ядове. Не можаме, обаче, да разберемъ едно: на Управата ли го бѣше повече ядъ или на радиото — защото се ядосваше веднага, щомъ му заговорѣхме за едното или за другото.

Когато следъ вечерята излѣзохме навънъ, нощта бѣше обхванала вече планината. Планинска нощъ! Ние не можехме освенъ да замълчимъ и нѣми да съзерцаваме безкрайното величие на небото, кждето всѣка звезда сѣкашъ трептѣше въ унеса на нѣкаква приказка, въ която и нощта и планината се бѣха заслушали. При тази свещена тишина далеко на изтокъ изгрѣваше задъ облаци луната — огромната червена луна на къснитѣ есенни вечери въ планината, която малко свѣти, а много разказва . . . Луната е била винаги моята романтична спжтница и затова надъ моитѣ спомени, когато не грѣе слънце, свѣти винаги луна! . . . Когато се прибрахме въ хижата, луната се бѣше издигнала високо, нощта бѣше станала по-свѣтла и — тишината по-дълбока. Въ стаята никой не говорѣше и никой не разбра, кой кога заспа, защото всѣки заспиваше унесенъ въ мечтитѣ си за утрешния день.

Деньътъ започваше рано съ очарованието на едно тихо планинско утро: съ меки свѣтлини и сѣнки, съ розови мъгли и облаци надъ върховетѣ и съ много слънце, което много блѣстѣше, но малко топлѣше. Пжтътъ ни до Амбарица и Купенътъ не бѣ дълъгъ и труденъ. Бѣше още твърде рано, когато спрѣли надъ езерото се питахме: кжде има повече красота: — въ хилядитѣ блѣсъци и свѣтлини на вълнитѣ на това малко езерце или въ сивобѣлитѣ вуали, които като призраци се носѣха високо по билото на Купена? „Високото и далечното е винаги по-добро“ — и затова нѣщо ни затѣгли нагоре къмъ камениститѣ збери на Ку-

Зимата порѣси планината

сн. Г. Гешевъ



пена, кждето все още прииждаха и чез-  
нѣха мъглитѣ. Когато задъхани излѣ-  
зохмѣ на малкото му било грѣше само  
слънцето, а мъглитѣ се бѣха струпали на  
Юмука. Завладѣ ни ново чувство: ние  
отново замълчахмѣ предъ нѣмото вели-  
чие на просторитѣ, а чудния свѣтъ на то-  
ва планинско царство бѣше събудило въ  
душитѣ ни най-съкровени трепети . . .  
Синитѣ върхове, които нѣкога гледахъ

отъ далече не бѣха вече видения отъ мои-  
тѣ сѣнища, а една нова действителностъ,  
която бѣше дошла да замѣни съ една  
истинска красота предишната красота на  
мечтитѣ и на сѣнищата ми. Колко стоях-  
мѣ горе и какъ слѣзохмѣ долу не помня.  
Помня само, че една безкрайна радостъ  
бѣше ме изпълнила цѣла и че и днесъ въ  
душата ми има нѣщо останало отъ тога-  
ва, което не ще забравя никога . . .

## „ПЖТЕВОДИТЕЛЬ“

ИНЖ. Н. НАНЧЕВЪ

Ако сте намислили да отивате на Юм-  
рука презъ Карлово, вървете, нѣма да ви  
разколебавамъ, защото тамъ е действи-  
телно много хубаво.

Преди да тръгнете отъ града рано  
сутринята, трѣбва непременно да се увѣ-  
рите, че слънцето ще бѣде презъ цѣлия  
день ясно. Безъ него не ви гарантирамъ  
пълно и неизчерпаемо наслаждение отъ  
планинитѣ и отъ усилието ви да ги по-  
стигнете и завладѣте.

Отъ града до Юмука има само 8 часа  
непрекъснатъ пжтъ. Какво сж 8 часа  
пжтъ за трима млади хора като васъ?  
На всѣки се пада по два часа и две  
трети.

Макаръ това разстояние за вашия  
устремъ да е незначително, не пропус-  
кайте да пазарите Али Аса съ магарето  
си, за да ви изнесе раницитѣ до горе.  
Ще видите, че изъ голѣмитѣ наклони то-  
ва дългоухо животно ще ви стане неиз-  
казано мило и вие ще го обикнете.

Стрѣмната пжтека между нависналитѣ  
съ плодъ лозя, нѣма да ви утекчава.  
Всѣки лозовъ храстъ въ вашето крилато  
въображение ще представлява единъ об-  
киченъ съ зеленина Бакхусъ, наградилъ  
набѣбналитѣ гроздове. Ще ви се дояде,  
особено на връщане, но пждарѣтъ нѣма  
да се умилюсти.

Крачете нагоре, пжтьтъ е разнообраз-  
енъ. Следъ непродължителния много  
стрѣмъ наклонъ, ще влѣзете въ дефи-  
лето.

Рѣката, макаръ късно презъ лѣтото, е  
много буйна; вироветѣ сж зелени и дъл-  
боки, спокойни и романтични; мостоветѣ  
които прекосватъ на много мѣста рѣка-  
та, макаръ че не дотамъ отговарятъ на  
изискванията на Нютоновата механика,  
сж много елегантно разперени надъ шум-  
ния потокъ.

Всичко това е заградено съ много ви-  
соки, много наклонени скалисти стени,  
обкичени тукъ тамъ съ тънки бѣли брѣ-  
зички съ сребристи листа или пжкъ съ  
разкривени, прегърбени отъ бремето на  
вѣтъра неразвити буки.

Хоризонтътъ на вашия погледъ е тѣ-  
сенъ, но затова пжкъ вашиятъ копнежъ  
къмъ високото и широкото е голѣмъ.

Следъ 2 часа ще стигнете хижа „Ху-  
бавецъ“. Не се смущавайте отъ нейното  
название, тя никакъ не му подхожда, тя  
е и много неприветлива, защото е затво-  
рена. Още следъ 1 часъ ще стигнете до  
друга хижа, тази на дружество „Червенъ  
кръстъ“. Тамъ една самотна госпожица  
ще сантименталничи, унесена отъ шепота  
на разбивана изъ голѣмитѣ камѣни рѣка  
и захласната въ близкия скалистъ връхъ.

Дефилето почва да ви се вижда вече  
малко скучно, особено поради това, че  
къмъ неговия край почватъ доста тлѣс-  
тички „баници“. Но на 9200 метра далечъ  
отъ града, маркираниятъ отъ усърдни-  
тѣ карловски туристи пжтъ се свършва и  
вие сте при хижа „Юмурукъ-чалъ“. За-  
помниме, че това е само хижа „Юмурукъ-

чалъ“, и до самият връхъ има още доста усилия.

Нали, когато тръгвахте отъ къщи, вие се помолихте на Бога съ следната молитва: „Боже дай ни животъ, здраве и хубаво време“. Ние предполагаме, вашата молитва не е останала нечута и вие следъ четиричасовия пътъ и следъ двучасовата почивка, сте достатъчно бодри, а и слънцето е още достатъчно силно и високо на хоризонта.

Ходомъ маршъ! — Съ бавни крачки по много стръменъ склонъ.

Ето ви вече простора, за който толкозъ много мечтаехте и се стремихте. Тамъ долу е безбръжната долина, потънала въ своя дълниченъ сивъ монотоненъ костюмъ. Край васъ сж колоситъ на Балкана, надъ васъ сж синьото небе и ясно-то слънце, а въ васъ победния химнъ на широкото въодушеление.

Ние всички сме българи и въ нашата представа ликоветъ на безсмъртнитъ борци за народната ни свобода — Левски, Ботевъ, Бенковски, сж изправени съ сжщото величие, както днесъ е изправилъ предъ васъ своето гранитно чело коло-сътъ на срѣдния балканъ невъзмутимъ, необятенъ, величественъ.

Вие дращите бавно по неговия склонъ. Слънцето, червено като домати, клони къмъ западъ и приближава да се скрие. Но отъ това изглежда, че и вашия любимецъ е недоволенъ и една неразгадана сила помрачава неговото чело. Отъ безднитъ неочаквано избликватъ мрачни облаци, разперватъ своитъ зловещи криле и обхващатъ и гиганта и слънцето и васъ.

Но това е за кратко време. Настъпва пакъ спокойствие, тишина, вѣчност. Луната, разнежена и ленива се разполага между пѣргаво трепкащитъ звезди. Може би тя е, която умилостиви духа на гранитния връхъ.

Вие сте на върха. Той е величественъ и широкъ. Картографическиятъ институтъ при поставянето на своитъ триангулаци знаци е уважилъ тѣзи негови качества и на неговото теме сж поставе-

ни две мирамиди, а не една, както правятъ на другитъ върхове.

Въ далечината блещукатъ свѣтлинитъ на Казанлъкъ, Плевенъ и други дребни селища.

Вие ще слѣзете малко на западъ, пакъ ще се качите на върха, следъ това пакъ ще слѣзете малко на изтокъ и ще видите силуетитъ на неговия хребетъ, на триъгълнитъ пирамиди и на вашия другаръ, който играе на върха индийския танцъ „Бухта-барахта“. Ще имъ видите силуетитъ черни въ блестящо сребърния фондъ на още не напълно затъмнения небесенъ сводъ, като че ли тѣ сж изплавали отъ приказното царство на детската литература. Това е защото и вие се радвате като деца.

Ще постоите горе единъ или два часа, защото времето позволява това и ще слѣзете на заслона, заслуга пакъ на карловскитъ туристи. Тамъ ще спите тази нощъ, предоволни отъ изминалия день.

И рано сутринта, по другъ пътъ, по билото, отъ връхъ на връхъ, отъ скала на скала, отъ поляна на поляна, вие ще тръгнете за „Купена“.

Сутринта въздухътъ е свежъ и погледътъ ви прониква далеко. Отъ първия връхъ вие отправяте вашия взоръ на западъ и тамъ се изненадвате отъ релефния изгледъ: изрѣзани отъ сребърна тъканъ, блещукатъ върховетъ на Пиринъ, отъ тъмно синьо кадифе върховетъ на Рила, а пѣкъ Витоша се е излегнала спокойно.

„Купена“ е нервнъ, настрѣхналъ, проточилъ шия. Искате ли да се качите горе, всички алвиоли на вашитъ дробове ще взематъ живо участие, сърдцето ви ще тупти отъ усилие и отъ вълнение, но горе ще видите Юрука.

Подъ него има хубава вода, тамъ е последната закуска, последната почивка и последната наслада отъ голѣмитъ просторни и хубави планини.

Вие сте доволни, благодарни на Бога, на планинитъ и на карловскитъ туристи, заради тѣхнитъ хижки.

Азъ ви препорѣчвамъ: тръгнете!

# БЖДЕЩИ ПРАКТИЧЕСКИ ЗАДАЧИ НА Б. Т. СЪЮЗЪ

Г. ГЕОРГИЕВЪ

(Продължение)

За жалост, агитационните средства на всички културни организации в страната, включително и Б. Т. С. през време на така наречените агитационни седмици, по много причини са твърде ограничени и недостатъчно резултатни. При днешните условия на културния живот, устната и писменна пропаганда не оказват особено внушително въздействие, поради чрезмърно засилната активна дейност на другия важен орган на нашите възприятия: окоето. Живото слово не действа върху ума с по-раншната си сила, а литературните изложения често ни отекчават, защото едните и другите изискват винаги голямо умствено съсредоточаване и напрежение, които в днешния нервен век са значително отслабнали. Съвременният човек, уморен от живота, предпочита да получава чрез картини и други нагледни образи, готови и напълно обработени представи, вместо да напъга ума си, за да дешифрира често пати отвлъчените и иероглифни форми на мисълта.

Държейки добра сметка за тези особености на нашето време, Централното настоятелство на БТС реши да ознаменува 40-годишния юбилей на организирания български туризъм, който ще се чествува през 1939, между другото и с уредбата на една внушителна планинска и туристична изложба, с участието на всички провинциални клонове. Непосредното въздействие и ефикасна убедителност на една подобна публична манифестация е над всяко съмнение. За да се достигнат максимални резултати, обхвата на изложбата е твърде разширен. Чрез едно планоно и системно подреждане, на всеки любознателен посетител ще се даде широката възможност да види нагледно: орографията, геологията, хидрографията, спелеологията (науката за пещерите), метеорологията и картографията на българските планини в релефи, модели, картини, снимки, профили, скици, карти, диаграми, петрографни, ме-

нарологични, палентологични и др. сборки, които, поставени в определени съотношения, ще дават свързани представи за генезиса на нашите планини, техния развой, днешната им природна скулптура и формови особености. В тях ще могат да се видят така също и важните представители на фауната и флората в българските планини, алпинеумите, залесителните и укрепителните работи по тях, както и природните богатства с начините на използването им в миналото и сега в връзка с общото им значение за българското народно стопанство.

По-непосредствен интерес за туриста и планинара ще представляват отделите, отнасящи се до историята на туризма и планинарството в България в картини, диаграми, снимки, вещи с исторично значение, документи по учредяването на първите туристични организации, личните и колективни усилия за успеха на движението в страната, прояви на подвизи и благородни дела в нашите планини, планинарството и туризма като помощни възпитателни дейности, днешния ръст на движението, исторически паметници и забележителни места в нашите планини и пр.

Централното място, обаче, ще се заема от отделите за планинарската и туристичната практика. Тук не може да се види ретроспективно развитието на разните видове планински и туристични снаряжения, екипи и принадлежности, маркировъчните системи и знаци, уредите за планински измървания и ориентация, планински излетувания и живота в планините, ледниковата и катерачна алпийска техника, сигналните приспособления и спасителните служби, опасностите в планините и средствата за предотвратяването им, медицинска помощ в планините, ски-техника и екипировка, практическите внушения от големите хималайски експедиции и пр. В тесна връзка с планинската практика се намират



и отдължително за планинската архитектура и строежи на хижи, заслони, спасителни домове, почивни станции, временни биваци, горски домове и пр., както и вътрешната мобилировка и удобства въ тях. Както и завоеванията на българския туризъм въ родни планини въ чужбина на практика.

Особен отдължително ще даде представа за романтиката и поезията на българските планини въ живописни картини на наши художници, художествени фотографни снимки и обширни панорамични изгледи от големите планински дълове, снети от земята и от въздуха и пр., както и съществуващата научна и изящна литература върху българските планини.

Накрая изложбата ще приключи съ отдължително за планинската мартирология и жертвите на българските планини, като израз на почит към паметта на ония, които принесоха най-ценното си благо въ жертва на планинарската идея.

Юбилейната изложба също трябва да се причисли към категорията на крупните бъдещи задачи на БТС, макаръ и от краткотраен характер. За нейното сполучливо изнасяне съ започнати сериозни подготовителни работи още от сега. За да се обезпечи пълния й успѣхъ предвижда се да се привлѣкатъ към сътрудничество при уредбата освенъ нашите клонове, но и видни специалисти из съответните научни области. При дълбокото съзнание за важноста на това

дѣло и големите усилия и материални и морални жертви, които ще се положатъ за неговото осъществяване, можемъ да очакваме ценни резултати и нови придобивки за преуспѣването на туризма въ България.

Очертаните въ рамката на тая малка беседа задачи отбелязватъ общата насока къмъ която ще се ориентира тепърва практическата дейность на БТС. По естеството си тая дейность е отъ по-висшъ редъ и отговаря съответно на зрѣлата възраст, въ която стѣпа по-нататъшното развитие на българския туризъмъ.

Нека не се забравя, че БТС, по своята същность си остава пакъ най-демократичната обществена организация у насъ, която притѣпява и уравнива социалните и интелектуалните различия на своите членове, като открива широко мѣсто и неограничени възможности всѣкому да твори споредъ силите и възможностите си за общото дѣло.

На края, като канимъ всички наши съчувственици, които досега не съ влѣзли въ нашите редове, ние имъ предлагаме не съблазнителни облаги, които може да имъ донесе организацията ни, а нашата пречиста идеология и нашите открити сърдца, въ които пулсира несломимата воля за по-смисленъ животъ и нескончаемия поривъ за по-високъ културенъ напредѣкъ.

Елате всички при насъ!



## ИЗЪ НЕПОЗНАТАТА РИЛА

В. А. РАДЕВЪ

Слънцето склони свѣтлата си глава къмъ широкия масивъ на Шишковица. когато азъ поехъ пътя изъ долината. Отъ кога ли не бѣхъ минавалъ отъ тукъ, край тази весела и бѣбрива рѣчичка — и кой знае дали това нѣма да бѣде последното ми минаване. Защото електрическитѣ машини на културата и желѣзнитѣ търнокопи на здравата българска работна рѣжа неспирно творѣха и този день началото, основитѣ на едно грандиозно дѣло, което следъ две-три само години ще направи отъ долината, по която сега лжкатуши бѣлата рѣка дѣлно на най-голѣмото и, може би, най-красивото рилско езеро, въ което ще се гледжатъ небето и звездитѣ и челата на Шишковица, на Налбантъ и на Юрушки-чалъ. И тогава сигурно нѣма да има нужда отъ една скѣпа бележка на инж. Велевъ съ проститѣ, но многозначущи думи: „Свободенъ да мине по рѣката — услужете му“, — отправени до двамата неограничени господари на зоната — но съ една лека и удобна платноходка ще довлечешъ морното си тѣло чакъ до подножието на Канарата. Отъ тамъ вече ще поемешъ пътъ било въ лѣво, за да минешъ презъ срѣдната на Налбантското било, да възкачишъ Канарата и следъ почивка въ съзерцание назадъ — презъ Налбантъ, Суха вапа, Юрушки-чалъ, Елизнацитѣ дори до Мусала, до кждето погледътъ ти стига — да се устремитъ напредъ, къмъ западъ, за да слѣзешъ край Кадиинъ гробъ и покрай Мермера и Кѣоравица въ Рибнитѣ езера; било въ дѣсно, по гърба на Шишковица, да я възкачишъ, за да хвърлишъ погледъ на северъ, къмъ Крива рѣка, къмъ Скакавцитѣ, Йозоланъ и равната снага на Сучалъ и следъ това по билото що загражда Маринковица отъ югъ да се прехвърлишъ чакъ до Йосафци и отъ нея — ако краката ти държатъ — да се спуснешъ на долното рибно езеро; било, най-после, да хванешъ по срѣдната — между Канарата и Маринковица — спокойно да прехвърлишъ вододѣла между

Егея и Черното море и по лжкатушната пѣтчка да се спуснешъ на езерата. Избирай си каквото искашъ — и ако на долното рибно езеро те чакатъ дветѣ удобни и комфортно мебелирани палатки на газейцитѣ, както що ме чакаха мене онази вечеръ — и ако край буйно пламтящия огънь предъ палаткитѣ въ вечерния сумракъ различишъ силуетитѣ на добри приятели, като напр. на бай Митко Кокошковъ, байко Цвѣтанъ, бай Борисъ, бай Начо и прочее, и прочее, — така както азъ ги различихъ сѣщата вечеръ — е, тогава халалъ ти радостъ и грѣхъ ти на душата ако откажешъ, че сѣдбата ти е изсипала на главата и на сърдцето само удоволствие и щастие.

Съ удоволствие и щастие приближихъ и азъ огъня на газейцитѣ тази вечеръ и за половинъ минута се кръстихъ въ тѣхната вода — като да съмъ билъ съ тѣхъ още отъ вчера и да съмъ участвувалъ въ увеселението на Грънчаръ, устроено отъ групата самоволни изпращачи и отъ славния Атаманъ на царъ Кърчо. Така настана нощъ — една тиха нощъ, подъ звездното небе на великата рилска планина. Наоколо бѣше тишина и само слабиятъ плѣсъкъ на дребнитѣ езерни вълни и на потона, който трѣгваше презъ скалитѣ за широкия Божи свѣтъ напомняха за живота. И отвреме навреме звънчето на зарѣяния изъ тъмнината ширъ катъръ на бай Василь Арнаутина.

Може би имаше десетъ и повече години отъ когато погледътъ ми не бѣше се плзгалъ по тъмно-синята повърхност на Смарадливото езеро. Затова съ ожесточение увѣщавахъ цѣлата малка група, излѣзла само съ по една круша на приятна разходка до билото между Рибнитѣ и Смарадлю — че спускането до последния е проста работа, че изкачването после къмъ Джендема е въпросъ само на половинъ часъ и че следъ това, като хванемъ билото въ лѣво; въ лѣво, въ лѣво — ще се спуснемъ при нашитѣ рибари рано, рано, преди обѣдъ и нѣ-



Снимка Д-ръ Минковъ

Въ планината

ма да изпуснемъ пастървата. Уви, — на вѣдницата се хвана само моятъ драгъ приятелъ и съгражданинъ бай Георги отъ семинарията. Тръгнахме. И тъкмо бай Георги е свидетелъ, че наистина спускането бѣше проста работа. Е, разбира се, имаше тукъ-тамъ „ловене за борчето“, тукъ-тамъ участваха въ маршрута освенъ краката и рѣцетъ още и нѣкои други части на тѣлото, тукъ-тамъ имаше напредване система „Пепи Енглишъ“ — но всичкото това най-после не погрѣки ни на двамата „алпинисти“ да се доближимъ до спасителния брѣгъ на най-голѣмото рилско езеро и на вълшебната поляна край сѣщото да се опиваме отъ синитъ му води. „Да се опиваме“ — значи, да го гледаме: за истинско опиване си имаме други води и то не въ езеро.

Бай Георги пресмѣтна, че и за качването до Джендема не бѣше стигналъ само половинъ часъ, но азъ му възразахъ, че другиятъ половинъ часъ, който ни бѣше потрѣбенъ, се е притурилъ по негова вина. Защото — да си признаемъ

истината — бай Георги се бѣше извѣдилъ единъ фотографъ и то не само съ апаратъ, но и съ триножникъ. Затова азъ дълго време преди него, стѣпихъ на билото на Джендема, броехъ многобройнитъ красиви езера по циркуситъ на западъ и на северо-западъ предъ него и се унасяхъ въ спомени по назъбенитъ и величествени отъ тукъ върхове на Рупитъ — Иглата — Орловеца — Елинъ връхъ и Майловица. Самъ — пригласяше ми само чудната тишина на планинския всемиръ и далечния шепотъ на Рилската рѣка.

После съ бай Георги преминахме „по математическото било“ Джендема съ разтрошенитъ му и немирни скали, навесихме се надъ Илийната рѣка, обиколихме отъ югъ красивия Смарадльо, отъ Кйоравица отправихме захласнатъ погледъ едновременно и къмъ Рибния цириусъ и къмъ Смарадльо, и къмъ Мермера и къмъ Канарата — а по-далечъ, на югъ — и къмъ Кадинъ гробъ и къмъ Ангеловъ връхъ, по посока къмъ далечния Ай Гидикъ — и на изтокъ къмъ Ма-



ринковица и към Йосафица. Кой ли измисли това име — Кйоравица — на това малко връхче на възшебни панорами от Рилската пустиня — и дали го бѣше направил това сериозно или пъкъ на смѣхъ, че наистина е ослѣпѣлъ отъ възторгъ по гледката, която се открива отъ тукъ?

\*

Съ байно Цвѣтанъ и съ бай Начо крачимъ бавно-бавно къмъ Мермера. Бай Начо освенъ голѣмо коремче си има и голѣми други тѣлеса (справка Атамана) — и затова кервантъ върви бавно. Бавно, но сигурно задъ насъ се откриватъ все по-широки и по-широки хоризонти. Подъ яркитъ лъчи на слънцето блестятъ водитъ на самата глава на буйната Рилска рѣка, която отъ тукъ трѣбва за светлата обителъ, като се провира изъ тъмната борова гора на долината, що дѣли дълбоко Джендеме и Бричебора отъ Су-чала. Су-чалъ изтѣга снагага си, припеченъ на слънцето — и задъ него усмихнатъ подава челото си Йозоланъ. Нѣкъде далече се рѣятъ Скакавицитъ — още по-далече, въ изтокъ, наднича въ безкрая царъ Мусала. По насамъ, точно надъ долното Рибно, извишава скалиста глава Йосафица и протѣга рамо на югъ дори до Канарата.

Бавно се показватъ и първенцитъ отъ югъ. И най-личеше между тѣхъ Ангеловия връхъ — царството на небеснитъ ангели и херувими. А въ далечната омара и бѣлитъ чела на Пиринската омая: Елъ тепе — Кутело — Кончето — Суходолъ — Стълбитъ — Даутовъ връхъ. Кога ли ще се зарѣемъ тамъ, отново и тамъ? Не знаемъ: на бай Начо не му се много слуша за нови битки. За сега ни стига „До Мермера и обратно“. Така и пастървата и прочието около нея и двайсетъ и петъ хилядитъ български пѣсни отъ всѣкакъвъ видъ на стария генералъ сж по-сладки и по-весели. Отгоре на всичко — и пустия му Тарзанъ, нашиятъ новъ гостъ, съ новата му осмострунна китара. И хоръ. И ситното. И „ай, балтики...“

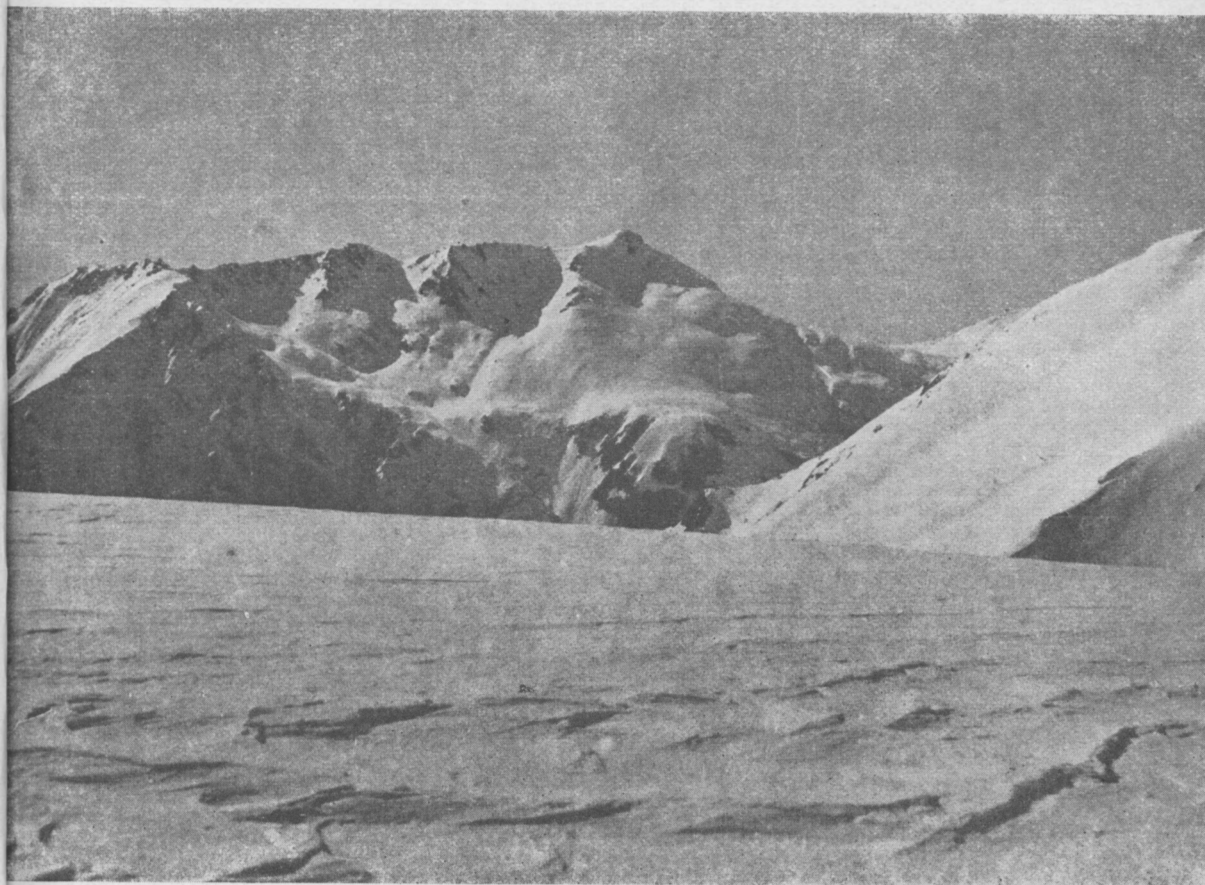
И звезди, звезди!

Най-после никой не ми вѣрва, че за да идешъ въ монастыря трѣбва да трѣнешъ не по рѣката надолу, на западъ, а да се качишъ къмъ изтокъ, на Йосафица. Даже и бай Георги отъ семинарията този пътъ се отказва отъ мене. Само байно Цвѣтанъ се подиграва да ми даде малката си презрамна чанта, а бай Борисъ своята нѣмска пелерина — и азъ пакъ трѣгвамъ самъ, както бѣхъ и дошелъ. Скоро скромния скатъ скрива подъ мене групата, която разтурва палаткитъ и ги товари на конетъ, за да гони монастыря. Ще ме превари ли групата? — Сигурно: азъ имамъ двоенъ пътъ: отъ Йосафица ще поема по билото — ще мина презъ Маринковица — край Шишковци — ако остане време ще се отбия на Йозоланъ — после презъ Су-чалъ ще се спусна на Кобирино бранище и презъ Сухото езеро ще слѣза на Кирилови поляни и ще гоня групата къмъ монастыря. Минавали ли сте по този пътъ?

Чудно слънце освѣтяваше моя пътъ и тишината на планината бѣше очистила широко и далече билото на цѣлата планина. Защо ли да я изброявамъ: трѣбва да я изживѣете, за да разберете!

Петнадесетъ минути висене на една скала на малкото, но силно прорѣзано билце между Шишковица и Су-чалъ, между Маринковица и Кривата рѣка ме извади изъ небитието. Преживѣното, обаче, скоро остана славенъ споменъ за хвалба — и азъ отново потънахъ въ кръгозора на вѣчната и святата планина. Така дори до Кобирино бранище и Сухото езеро, кждето за първи пътъ отъ осемъ часа срещнахъ жива душа: две млади момчета, дошли до езерото отъ монастыря.

Групата си настигнахъ при Студената чешма надъ монастыря. Дѣдо игуменътъ ни посрѣщна много добре, ако не се смѣта, че не ни даде мѣсто за пренощуване. Единъ архаиченъ автомобилъ ни отведе по прашното шосе къмъ роднитъ краища.

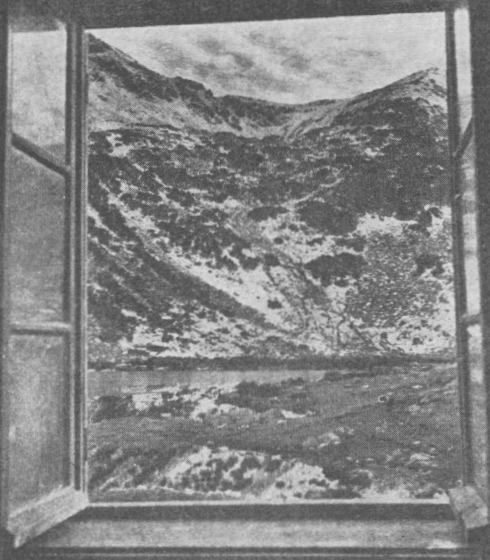


Дупнишка Рила: Калинин връхъ

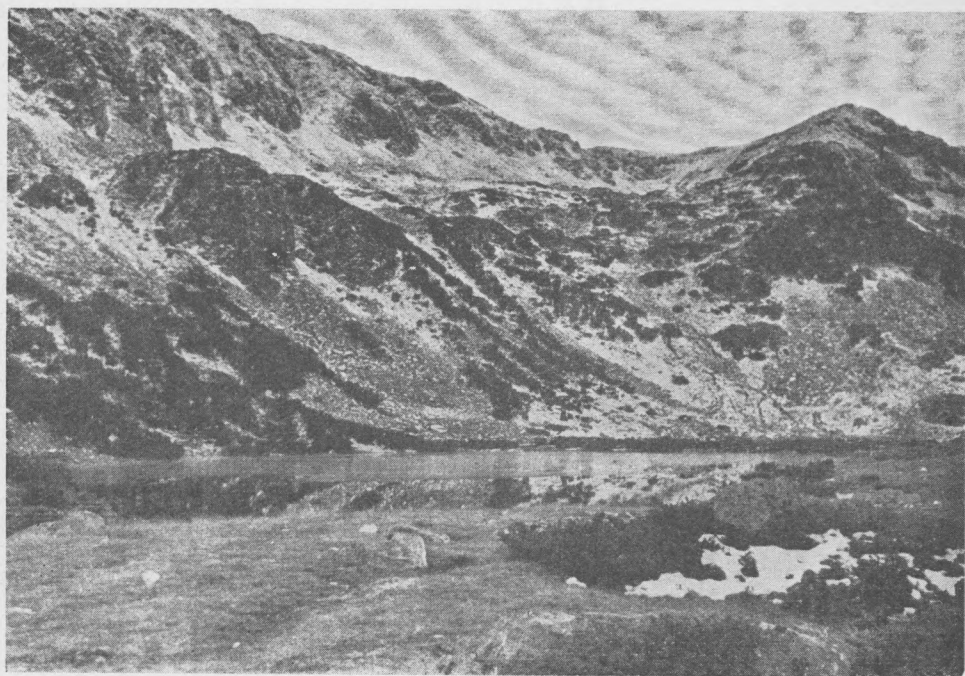
Снимка Гешевъ

НОВИЯТЪ СЪЮЗЕНЪ ЗАСЛОНЪ  
ПОДЪ ВРЪХЪ ГРЪНЧАРЪ

Снимки Б. Карастояновъ









Надъ върховетъ

Снимка Р. М. Сжбевъ



Зима въ Чамъ-кория

Снимка Н. Божиновъ

## ЕВЕРЕСТЪ

ХЮГЪ РЖТЛЕДЖЪ\*)

Монть Еверестъ се намира на границата между независимитъ държави Непалъ и Тибетъ. Сществуването на този връхъ е било неизвестно до 1852 година, когато изследванията на англичанитъ върху всички територии на Индия сж показали, че не далече отъ индийската граница се намиратъ планини дори повисоки отъ Канченюнга, която до тогава се е смѣтала за най-високата планина въ свѣта. По това време въ Алпитъ сж били правени вече нѣколко експедиции и е било много естествено планинаритъ да се заинтересуватъ отъ неизвестнитъ върхове на Хималаитъ. Обаче, както Непалъ, така и Тибетъ сж държави, които живѣятъ съвсемъ откъснати отъ свѣта и не позволяватъ на никакви чужденци да навлизатъ въ териториитъ имъ. И когато на 1893 година съръ Францисъ Ънгхъзбандъ и генералъ Брюсъ сж искали да изследватъ Хималаитъ, не имъ е било дадено позволение.

На 1921 година — когато отношенията между Тибетъ и Индия бѣха необичновено приятелски, бѣ дадено пззволение отъ Тибетъ, за изследването на Монть Еверестъ.

Вие навѣрно знаете, че никой връхъ не може да бжде изкаченъ безъ предварителни изучвания. За това не трѣбва да ни очудва факта, че експедицията презъ 1921 година не можа да се изкачи на голѣма височина на Еверестъ. Тя е работила въ съвсемъ неизвестни мѣстности и при крайно неблагоприятни климатически условия. Ние трѣбва да ѝ бждемъ извънредно благодарни, загдето тя — експедицията, успѣ да открие за кратко време единствения възможенъ пѣтъ за изкачването на Еверестъ. Този цененъ резултатъ се дълги главно на планинарското изкуство, опитностъ и постоянство на Мелори. Експедицията стигна на 23,000 фута височина — 7010 метра, като успѣ да снее на карта всички мѣстности

и върхове, все обаче, въ севернитъ склонове на Хималитъ, тѣй като Непалъ, кждето се намиратъ Южнитъ Хималаи, не позволява на изследователитъ да навлизатъ въ територията му. Трѣбва да прибавя, при това, че южнитъ части на Монть Еверестъ, сж въобще недостъпни за човѣшкия кракъ.

На 1922 година бѣ дадено ново позволение, и една експедиция, водена отъ генералъ Брюсъ направи два опита да победи върха. Първиятъ пѣтъ бѣ достигнато на височина 8,230 м., и вториятъ — 8,300 метра. Дейността на експедицията трѣбваше да се приключи поради една трагична случка — една снѣжна лавина псвлѣче седемъ души отъ носачитъ. При това мусонътъ или дъждовниятъ сезонъ билъ вече престаналъ и затова всѣка понататъшна работа е била невъзможна.

На 1934 година трѣгва нова експедиция, водена отъ генералъ Брюсъ и попосле отъ полковникъ Нортонъ. Тази експедиция се натъкна на много лошо време, което изтощи всички участници. Въпрѣки това, обаче, полковникъ Нортонъ и д-ръ Сомервелъ успѣха да стигнатъ 8,534 м., а полковникъ Нортонъ самъ се изкачи още съ 100 фута (37 метра), следъ двучасова уморителна борба съ планината. Той успѣ да стигне до 23,100 фута (8,570 метра) височина, която до сега не е била надминага отъ никого.

Вториятъ опитъ за изкачване на върха отъ тази експедиция бѣ извършенъ отъ г. г. Мелори и Ирвинъ, които взеха съ себе си кислородни маски. При изкачването си тѣзи двама планинари се изгубиха, и до днесъ тѣхната сждба остава неизвестна.

До 1933 година не бѣ дадено никакво ново позволение. На менъ се падна тогава честта да бжде назначенъ за водачъ. Времето презъ тази година бѣ най-лошото, каквото можеше да се очаква. Вѣтроветъ бѣха толкова силни, щото образуването на лагери на високитъ мѣста бѣ съвсемъ забавено. Въпрѣки това, две групи отъ насъ успѣха да стигнатъ мѣ-

\*) Сказка, държана въ София на 26. X. 1937 год.



стото, кждого се бѣ изкачилъ презъ 1924 година полковникъ Нортонъ. Азъ мисля, че ако не бѣше необикновеното лошо време, единъ отъ насъ — Смайтъ, би могълъ да изкачи върха. Той успѣ да прекара две нощи на 27,400 фута височина (8,300 метра). Той не употребяваше никакви кислородни маски, и това показва, най-малко, възможността, че и върха може да бѣде изкаченъ безъ помощта на кислородъ.

Миналата година, нова експедиция, водена отъ менъ, направи опитъ за изкачването на върха. Въ нашата група бѣха най-добритѣ алпинисти, обаче, Монтъ Еверестъ ни доказа, че неговитѣ сръдства за защита сѣ многобройни и много силни. Презъ 1933 г. — виелици, презъ 1936 — снѣгъ. Най-високитѣ части на Монтъ Еверестъ сѣ едни остри скали (издадености) върху които изкачването е абсолютно невъзможно, ако има снѣгъ. Снѣгътъ тамъ никога не се стопява. Той е така наречения — пудра — едно вещество, което може да се оприличи на извънредно дребенъ пѣськъ. Той се плъзга подъ краката на изкачващия се човѣкъ, и всѣки планинаръ, който би рискувалъ да ходи по него, се излага на опасностъ да пропадне надолу въ пропастьта, която е дълбока не по-малко отъ 3,000 метра. Поради тѣзи причини азъ съмъ сигуренъ, че Монтъ Еверестъ никога нѣма да бѣде изкаченъ, ако времето е лошо, и ако северозападнитѣ пролѣтни вѣтрове не сѣ издухали снѣга отъ скалитѣ.

Организацията на всички тѣзи експедиции се спѣва и отъ факта, че ние не можемъ да минемъ презъ територията на Непалъ, за да стигнемъ до Еверестъ за около 100 мили, а трѣбва да обикаляме на северъ, презъ тибетскитѣ плата, отъ кждето пѣтятъ ни е съ 300 мили по-дълъгъ. По тѣзи мѣста нѣма отъ кжде да взимаме хранителни припаси, и както храната, така и всички други необходими съоръжения, както за европейцитѣ, така и за туземцитѣ — носачи, трѣбва да се взематъ отъ началото на експедицията съ насъ. По този начинъ се образува единъ керванъ отъ около 300

товарни животни — якове, мулета и магарета. Ние трѣбва да се приготвимъ така, че да имаме всичко необходимо за цѣли четири, или петъ месеца. Никаква липса на храна, или нѣщо друго не може да се поправи (набави), следъ като веднажъ сме напуснали мѣстото отъ кждето тръгнемъ — Дарджилингъ.

Отъ друга страна, подборътъ на хора за експедицията е една извънредно трудна работа. Наистина, има много хора, които изкачватъ най-високитѣ върхове на Алпитѣ, но това още не е никакво доказателство, че тѣ ще могатъ да изкачватъ височинитѣ на Хималаитѣ. На 5,500 метра количеството на кислородъ въ въздуха е два пѣти по-малко отъ това на морското равнище, а на 7,500 метра — три пѣти по-малко. Ние намѣрихме, следъ много опити, че нѣкои отъ нашитѣ хора могатъ да издържатъ тази липса на кислородъ. Други, обаче, въпрѣки, че сѣ много добри планинари, не сѣ въ състояние да направятъ това. Височинитѣ на Хималаитѣ се отразяватъ крайно лошо не само върху физическата сила, но и върху духовното състояние на човѣка. Най-мѣжното нѣщо въ свѣта е да кажете, да узнаете предварително, дали единъ човѣкъ би могълъ да издържи голѣмитѣ височини на Хималаитѣ. Опититѣ, които прави английската авиация съ авиаторитѣ, като ги поставя въ стая съ разреденъ въздухъ, за да се види издържливостта имъ, не могатъ да дадатъ никакви добри резултати що се отнася до планинарството въ Хималаитѣ, защото въ този случай (при опититѣ) физическата енергия съвсемъ не е изтощена, както при изкачването на височинитѣ. Общо взето, ние намѣрихме, че най-пригодни хора за планинари въ Хималаитѣ сѣ тѣзи, които иматъ голѣма тренировка и практика въ това отношение, единъ спокоенъ темпераментъ, издържливостъ и слабъ пулсъ. Бихте се заинтересували, напримѣръ, ако ви кажа, че пулсътъ на единъ отъ най-добритѣ наши планинари, Нортонъ, е само 45 удара въ минута. Отъ само себе си се разбира, че единъ човѣкъ, който е решенъ да се изкачва на Еверестъ трѣбва да при-

тежава, освенъ всички тѣзи качества, и една необикновена воля.

Нѣкои учени твърдятъ, че е невъзможно да се изкачи Еверестъ, безъ помощта на кислородни маски. За нещастие, ние не можемъ да знаемъ това предварително. Отговорътъ на този въпросъ ще се намѣри на самата планина, на самия връхъ. Лично азъ мисля, че малко, много малко хора сж способни да издържатъ липсата на кислородъ, студъ, виелици, гладъ и недоспиване, които сж неизбѣжните спътници на тѣзи експедиции. Трѣбва да прибавя при това, че апаратътъ за кислородъ тежи около 15 килограма. Всѣки планинаръ, който носи този тежъкъ товаръ на гърби си рискува, при изкачването на почти отвесните скали, да бѣде повлѣченъ отъ тежината назадъ. При това има опасностъ, че апаратътъ може внезапно да се повреди. Тогава човѣкъ остава напълно безпомощенъ, защото не е аклиматизиранъ на въздуха. Къмъ тѣзи неблагоприятни страни на кислородната маска, справедливо е да се каже, че безъ нея — на съвсемъ разределения въздухъ, човѣшките организми се излага толкова, щото почти всички нервни центрове на организма се повреждатъ.

Споредъ последните изчисления височината на Монть-Еверестъ е 29,002 фута (8,840 метра). Ние сме стигнали на около 270 метра отъ върха. Това разстояние е много голѣмо, като се има предъ видъ, че на тази височина за всѣка крачка трѣбва да се правятъ по осемъ до десетъ вдишвания и издишвания на въздуха, за да може човѣкъ да крепи енергията си. Бързината на хода е не повече отъ 80 метра въ часъ.

Азъ мисля, че ще трѣбва да ви кажа нѣщо и за техническитъ, планинскитъ мѣнотии при изкачването на Еверестъ. До 1924 година се мислѣше, че Еверестъ като връхъ не е мѣно изкачваемъ, въ техническия смисълъ на думата. Вѣрваше се, че освенъ въздухътъ и виелицитъ, мѣнотиитъ не сж голѣми, или поне сж сжитъ, които се срещатъ при изкачването на който и да било връхъ въ Алпитъ.

Едва напоследъкъ се разбра, че Монть-Еверестъ е извънредно мѣченъ за изкачване връхъ и отъ технич ска гледна точка. По северните му склонове, кждето става и изкачването, такива мѣнотии се срещатъ въ продължение на повече отъ 360 метра. Тукъ скалитъ сж крайно опасни, особено следъ като топлитъ вѣтрове на дъждовния сезонъ дойдатъ отъ Индия. Тѣзи топли вѣтрове разяждатъ снѣговетъ и ледоветъ по начинъ, който не се среща никжде въ Европа. При това голѣмо количество дребенъ снѣгъ (снѣгъ-пудра) идва отъ северо-западъ и се напластява върху склоноветъ, като образува така нареченитъ „вѣтрни напластявания“, които сж най-коварната и най-опасната причина за снѣжните лавини. Миналата година ние загубихме двама отъ нашитъ най-добри носачи отъ една такава лавина, образувана отъ напластявания отъ вѣтъра, и само по една голѣма случайностъ, една група отъ около 50 души можа да избѣгне смъртта. Тѣзи непоносими условия се срещатъ само на най-голѣмитъ височини. Въ много случаи дребниятъ пѣськъ-пудра е толкова дълбокъ, щото никакво ходене и напредване не е възможно.

Следъ като минемъ 7010 метра, технически мѣнотии отъ този родъ вече не се срещатъ, обаче, пжътъ ни минава презъ скали, които сж изложени на невѣроятно силенъ вѣтъръ, съ скоростъ по нѣкога повече отъ 100 мили на часъ. Този вѣтъръ е по-изморителенъ дори отъ самото изкачване. На това мѣсто ние образуваме, построяваме нашия петни лагерь.

Следъ това, нашиятъ пжъ върви всрѣдъ остри скали. Изкачването тамъ трѣбва да става крайно внимателно. Въ много случаи, човѣкъ се държи само на пиронитъ на обущата си, закрепени въ гладката скала. Нѣма почти никакви площадки въ скалитъ, на които да може човѣкъ да си почине, нито пжъ има за кжде да се хване. Само на едно мѣсто открийме една частъ, кждето успѣхме да поставимъ две малки палатки отъ по пет килограма, които трѣбваше да бж-

да въ извънредно внимателно закрепени, за да не ги отнесе вѣтъра. На много мѣстата се срещатъ почти отвесни скали, остри като ножове, които естествено, трѣбва да се заобикалятъ. За нещастие тъкмо по тѣзи мѣста. кждето изкачването е най-трудно, енергията на човѣка отпада съвсемъ.

Минаваме следъ това презъ едно равно било, което обикновено е покрито съ дълбокъ пудра-снѣгъ. Следъ това идва една крайно стрѣмна скала, отъ която се стига до крайната пирамида на върха. Тази пирамида, споредъ менъ е не малко мѣчна за изкачване, но все пакъ, тя е по-лесна отколкото височината подъ нея. Главната мѣчнотия тамъ би се срещнала при връщането, когато човѣкъ е съвсемъ изморенъ и крайно отпадналъ.

Надявамъ се, че това изложение ви е

дало една малка представа за нашитѣ експедиции.

Бихъ желалъ да кажа нѣколко думи за бждащето. Догодина за Монть Евресть трѣгва нова експедиция. Невѣзможно е да се каже, дали този пътъ върхътъ ще бжде изкаченъ, защото всичко зависи отъ времето. Ако дъждовниятъ периодъ настѣпи по-късно, шансовете сж значителни. Въ всѣки случай, ние сме решили да продължаваме експедицията си докато успѣемъ. Ако ме попитате защо правимъ това, ще ви отговоря, че планинарството е единъ отъ най-добрите, най-красивите спортове, че е твърде естествено за туристите да искатъ да изкачватъ най-високите върхове, и че, най-после, изкачването на Монть Евресть, за сега, е едно отъ последните незавършени истински спортни приключения, които сж останали въ свѣта.

## ЗЛАТНА ЕСЕНЬ

Последня, закъснѣла есенъ,  
Съ оголена навредъ снага,  
Изпѣла златната си пѣсенъ  
И дреме въ своята тѣга.

И вредомъ златни ѝ одежди,  
Разхвърлени изъ всѣки кѣтъ,  
Кат'изоставени надежди  
И златни стѣпки вредъ личать.

И вредъ следи отъ разрушения  
На златний ѝ незримъ олтарь;  
Следи отъ жертвоприношения,  
Отъ нейния отлитналь чаръ.

И мъртва тишина — разлѣна! . . .  
И въ тоя тихъ, сподавенъ часъ,  
Душата въвъ сълзи облѣна,  
Отпуснала криле, безъ сваясь,

Се лута въ самотата своя  
И търси жалостно брѣга, . . .  
Да стигне края, въвъ покоя,  
На своята — вѣчната тѣга.



# МОНАСТИРИТЪ И ТУРИСТИТЪ

ВЕЛИЗАРЪ АНТОНОВЪ

У насъ всички манастири, сж разположени въ уединени мѣста, заобиколени всѣкога отъ хубава и примамлива природа. И това не е случайно, нито пъкъ е трудно да се обясни.

Дългото петвѣковно робство и страшния гнетъ, упражняванъ отъ нашитѣ поробители, сж принудили българитѣ да търсятъ всѣкога тази дълбока самотностъ. За това е указала влияние и християнската религия, която е отредила манастиритѣ тъкмо за такива люди, които сж се отрекли отъ живота и отъ всички негови съблазни.

Но защото всички манастири у насъ се гущатъ всрѣдъ красива природа и защото сж били за всички гостоприемни домове, тѣ сж били и всѣкога желанія обектъ въ нашата туристическа и излетна дейностъ.

И нѣма да сгрѣшимъ, ако кажемъ, че манастиритѣ у насъ сж изпълнявали едновременно и службата на първи туристически хижи. Традиционното гостоприемство у тѣхъ, създадено на почвата на здравето християнско начало — „помагай на ближния си“, е привличало всѣкога тамъ много туристи.

Отъ друга страна, нашитѣ манастири криватъ у себе си и една мистика, сплетена отъ религиозенъ духъ и другъ духъ изникналъ отъ нашето минало, изпълнено съ легендарнитѣ борби на българина за свобода и независимостъ. А тази мистика тѣй много допада на туриста. Защото и той носи въ душата си сжщо така една мистика, изградена отъ неговото общуване съ природата. Та нали тази природа му показва на всѣка крачка своето могъщество и величие — сили, които смиряватъ човѣшкия духъ и водятъ всѣкого по близко до Бога.

Душата на туриста не може да избѣгне тази религиозностъ, която въздига въ култъ само единъ Богъ на доброто и единъ Богъ за всички хора.

И ако въ обитателитѣ на манастира има религиозенъ духъ, това се дължи не само на дълбока вѣра въ Бога, а не-

съмнено още и на онзи мощенъ и всевластенъ духъ на природата, всрѣдъ която живѣятъ тѣзи обитатели и който духъ носи въ душата си всѣки единъ туристъ.

Ето синтезата, която обяснява сще стремежа на туриста къмъ манастира. Туристътъ търси тази света обителъ не само като мѣсто за отмора и подслонъ. Повече духътъ му го води тамъ. И за туй, знайно е, че туристътъ не може да мине покрай манастиръ и да не се отбие въ него. А подъ сводоветѣ на тази свята обителъ, обгърната отъ тайствено и свещена тишина, що царуватъ тамъ отъ вѣкове, туристътъ влиза въ допиръ като че ли съ единъ другъ свѣтъ, въ който сж надвили силитѣ на човѣшката гордостъ и кротостъ. Тамъ неговата душа съблича сякашъ мантията на лъжовния и суетенъ градски животъ. Тя се пречиства, възражда и става годна да се издигне къмъ висинитѣ на живота. Тѣй неотразимо се слага влиянието на манастира върху всѣки туристъ, който го посещава.

И както, когато туристътъ загуби пътъ и посока при своя маршрутъ изъ планината, камбаната отъ хижата го обнадеждна и спасява, така сжщо и манастирската черковната камбана вестява вѣрата въ Бога и носи спасение на заблуденитѣ души. Мистиката е еднаква. И тя израства отъ едно начало за безсилието на човѣка и за всевластието на невидимитѣ сили, които управляватъ свѣта. Туристътъ обича тайнственото и неизвестното въ природата. Тѣ го привличатъ, повдигатъ неговитѣ сили, развиватъ у него любознателностъ и внасятъ въ душата му едно голѣмо задоволство.

Въ тази мистика е расълъ винаги човѣшкиятъ духъ. И кжде повече я има, отколкото у нашитѣ манастири.

Въ манастира туристътъ намира храна за своя духъ и единъ пжтепоказателъ за вѣчно движение къмъ непознати тайни. Тамъ се насища и успокоява вѣчно търсецятъ и вѣчно неспокоенъ човѣшки духъ . . .

## С. ФЛОРОВО

НАДЯ БОЖКОВА

Рано сутринта, на спретнатата и живописна гара Лъджене, се събрахме една малка група, начело съ лъдженския кметъ. Качихме се на служебното влакче, което носи материали за строящата се линия Чепино—Неврокопъ. Скоро нанизахитъ малки вагончета, натоварени съ релси, скоби, греди и всевъзможни инструменти и въ прибавка работници, започнаха да се промъкватъ презъ красивото Чепинско дере. Този е най-красивия пътъ, който пресича Родопитъ, които отъ северната страна сж обрасли съ борови и букови гори, а отъ южната сж голи и скалисти, и лжкатуши успоредно съ Стара рѣка, която бърза да догори р. Марица. Н-къ влакчето, голѣмъ веселякъ и отчаянъ ловецъ, ни забавляваше презъ цѣлия пътъ, като ни разправяше ловджийски масали и ни свирѣше съ хармоника. Така неусѣтно стигнахме до мѣстото дето трѣбваше да слѣзнемъ, и продължимъ пеша до цельта на нашето пътуване — с. Флорово, помашки колиби, закжтани тамъ нейде на югъ въ едно отъ най-интереснитъ и най-красивитъ мѣста на Родопитъ. Следъ едновременно ходъ изъ прохладното дере на рѣка Абланица, обрасло отъ дветъ страни съ борови гори, навлѣзохме въ една малка долина, оградена съ стръмни, почти отвѣсни, голи пѣсѣчни баири, отъ върховетъ на които започватъ безкрайнитъ Родопски гори. с. Флорово е разположено въ подножието на тия баири, разхвърляно отъ дветъ страни на р. Абланица, като нѣкои отъ колибитъ сж се покатерили по тѣхъ. По пътя срѣщаме псмаци и забулени помакини, които говорѣха чистъ български езикъ. На въпроситъ ни, отправени къмъ женитъ, защо ходятъ забулени, следъ като туркитъ си махнаха булата, отговаряха: „тамъ има другъ царъ, ние си имаме другъ“ и съ какво си миятъ жбитъ, та сж толкова бѣли — „съ рѣженъ хлѣбъ“. Бѣхме посрѣщнати отъ любезния кметски намѣстникъ и гостоприемната му стопанка кака Стойка, която веднага се

запретна да ни гощава. Следъ „тънката“ закуска се възкачихме на единъ отъ баиритъ, жадни за красота и впечатления. Горе, седнали на заветъ, дълго сезирахме въ чудно хубавата гледка, която се разстилаше предъ погледитъ ни. Отъ всички страни до кждето стига погледътъ, се простираха необятнитъ, въковни Родопски гори отъ деретата до върховетъ, високитъ върхове на Пиринъ и Рила надничаха, за да нарушатъ еднообразието а може би, и за да имъ се любуваме. Сърдитиятъ вѣтрър не ни позволи да съзерцаваме дълго. На връщане, неможейки да устоя на любопитството, въпрѣки страха отъ злитъ кучета, тргнахъ изъ колибитъ. Страшна мизерия. Дѣсчени постройки, безъ прозорци, преградени на две отдѣления, едното за хората — другото за животнитъ, и дветъ еднакво „мебелирани“, хората имаха въ плюсъ — една черга и два-три глинени сжда. Вниманието ми бѣше привлѣчено отъ дветъ масивни постройки — джамията, половината, заедно съ викалото, отнесена тази пролѣтъ отъ рѣката и училището. Предъ последното седѣха двама млади господа съ загрижени лица; сѣтахъ се, че това сж учители.

„Госпожице, елате да видите огнището на просвѣтата“, ми извика единия съ насмѣшливъ тонъ. Училищниятъ прислужникъ, единъ старъ помакъ дойде и съ единъ огроменъ ключъ отвори вратата. Намѣрихме се въ тѣсна, дълга стая съ три прозореца, презъ които вѣтроветъ си даватъ срѣща надъ детскитъ глави. На стената висѣше една стара географска карта, която вкарва децата въ грѣхъ и недоумение — учителя ли лже или картата? Дали да плачешъ, или да се смѣешъ? Решихме да се смѣемъ и седнахме на чиноветъ, разбира се, допотопни. Даскалитъ започнаха да ни разправятъ разни куриози, напр. децата не си внасяли букваритъ въ кжщи, ами ги оставяли отвънъ, понеже вътре имало нарисувана свиня и страшно се обиждали, когато ги наричали българи, а тѣ ги

карали всѣки сутринъ, вмѣсто молитва да казватъ: „Азъ съмъ българинъ, обичамъ България и ще служа на България!“ Ето, това сж истинскитѣ народни будители, това сж българскитѣ герои, въпрѣки мизернитѣ условия, не падатъ духомъ. Прибрахъ се съ подтиснато настрояние, което вкусниятъ обѣдъ на кака Стойка успѣ да прогони. Бѣлобрѣдиатъ старъ ходжа дойде да види необикновенитѣ гости на този отдалеченъ и забравенъ край. Насѣдали въ общинската каруца, красивиятъ и силенъ конь Чер-

кезъ, ни понесе по деретата на рѣкитѣ Абланица и Лютата-рѣка, чудно красиви, живописни дерета.

Малко отклоняване на изтокъ, и се изкачихме при други помашки колиби „Св. Петка“, намиращи се подъ „Юндола“. Който е минавалъ по разваленото шосе „Юндола—Лѣдженъ“, може да си представи удоволствието, което ние изпитвахме въ каруцата. Но въпрѣки това, идете и вижте този дивенъ Родопски край.

## БУЗЛУДЖА

О Бузлуджа! Презъ урви и гори  
Къмъ тебъ пристѣпвамъ съ чувства свети;  
Като предъ храмъ духътъ ми се смири,  
И дигамъ си молитвено ржцетъ . . .

Надлъжъ и ширъ прострѣла своя станъ,  
Изпѣчила гърдитъ си скалисти,  
Ти дигащъ грѣбъ, съсъ слава увѣнчанъ,  
Надъ долове и пасища цвѣтисти.

По тебъ овчици рунести пасатъ,  
Проплакватъ тѣжно меднитѣ кавали;  
Въ неспиренъ бѣгъ потоцитѣ шумятъ,  
Разпѣнени по урви и провали.

А тамъ, на югъ, срѣдъ храсти и тревы,  
Разстила се свещената поляна;  
Една светиня — кости и глави —  
Се пази тукъ, въ ковчези окована.

Голгота свѣтла на юнашка смъртъ,  
Предѣлъ лжчистъ на битката велика,  
По твоя тежъкъ, страшенъ, кървавъ пѣтъ  
Надъ роденъ край свободенъ лжчъ заблика!

Животъ кипи сега срѣдъ тоя кжтъ,  
Не тъй е, както въ минали години;  
Туристи бодри день и нощъ сноватъ  
Като орли по дебри и рѣтлини.



Цѣль день прииждатъ пѣтници отвредѣ,  
Гѣмжатъ тѣлпи край гиздавата хижа;  
Богатъ и беденъ тукъ се веселятъ,  
Забравили печаль и черна грижа.

А щомъ припадне мракъ, и звездна нощъ  
Надъ глѣхнали гори крила разпери,  
Балкантъ пакъ възтрепва съ древна мощъ,  
Разтваря той потайнитѣ си двери:

Юнашки сѣнки литватъ рой следъ рой,  
Просторитѣ огласятъ съ бранни пѣсни,  
И жертвитѣ на онзи страшенъ бой  
Пламтятъ въ нощта като звезди небесни.

Отъ долъ на долъ гори застенватъ пакъ,  
Хоро закършватъ диеми самодиви;  
Надъ тѣхъ като хайдушки гордъ байракъ  
Покровъ развѣватъ облацитѣ сиви.

И сякашъ пакъ кипи жестока бранъ  
Между борци и врагъ коваренъ, хитѣръ;  
Навѣсилъ се, поглежда старъ Балканъ,  
Размахва кървавъ мечъ Хаджи Димитѣръ!

Ти, врѣхъ великъ, легенда и животъ!  
Сѣбирашъ тукъ въ една любовь и вѣра  
Потомство и дѣди! Подъ твоя сводъ.  
На святъ заветъ издига се олтаря:

Той ту звучи вѣвъ зовъ възторженъ, чистъ  
Кѣмъ хубостта на скѣпата родина;  
При всѣки викъ на смѣлия туристъ  
Въ сърдцето му сияй като светиня.

Ту пакъ въ нощта, кога заспи свѣтътъ  
И своя химнъ запѣе тишината,  
Срѣдъ тѣзъ усои сѣнки устремятъ,  
Възпламнали съ духа на Караджата!

Свещена Бузлуджа! О, нашъ Синай!  
Вѣнецъ Христовъ окичва ти главата;  
Ти пѣтя ни кѣмъ слънцето чертай,  
Огласяй съ грѣмъ псаломъ на свободата!

Като нержкотворенъ храмъ блестишъ,  
Юнашка свята смъртъ те тукъ сѣзидя,  
Отъ вѣкъ на вѣкъ по-крепка ще стоишъ —  
— На подвигъ смѣлъ безсмъртна пирамида!

Стоянъ Георгиевъ

# Съдържание на година XXIX на сп. Български туристъ

## А. Статии

### I. Съюзни

|                       | стр.                                                      |
|-----------------------|-----------------------------------------------------------|
| 1. Георгиев Г.        | — Бждещи практич. задачи на бълг. туризъмъ . . . 313, 340 |
| 2. Икономовъ Ас.      | — Нашето дѣло и обществото . . . . . 305                  |
| 3. Недевъ Б.          | — XXX туристич. съборъ въ гр. Севлиево . . . . . 177      |
| 4. Попивановъ д-ръ П. | — 20 години туризъмъ въ Севлиево . . . . . 210            |
| 5. Равъ Ив.           | — Законъ за българския туризъмъ . . . . . 1               |
| 6. Редакционна        | — Нова година . . . . . 81                                |
| 7. "                  | — Туристическото село . . . . . 225                       |
| 8. "                  | — Севлиево . . . . . 329                                  |
| 9. "                  | — Разликата . . . . .                                     |

### II. Излетни

|                        |                                                   |
|------------------------|---------------------------------------------------|
| 10. Байрамовъ Д.       | — Между Рая и Джендема . . . . . 213              |
| 11. Белковски Ал.      | — Мусала—Белмекенъ . . . . . 158                  |
| 12. Божкова Надя       | — Часть отъ единъ излетъ . . . . . 297            |
| 13. Георгиевъ Вл.      | — Изъ стария Балканъ . . . . . 309                |
| 14. Георгиевъ Люб.     | — Изъ Мургащъ планина . . . . . 324               |
| 15. Гълъбовъ Ат.       | — Едно утро на Осъниковската поляна . . . . . 209 |
| 16. Гюлметовъ д-ръ Хр. | — Бѣлата смъртъ . . . . . 63                      |
| 17. Делирадевъ П.      | — Въ снѣговетъ . . . . . 61                       |
| 18. Дипчиковъ Н.       | — Споменъ отъ миналото . . . . . 220              |
| 19. Ивановъ Иванъ      | — Подъ снѣжнитъ олтари на Рила . . . . . 11       |
| 20. Кировъ К.          | — Коледа на Мусала . . . . . 51                   |
| 21. Нанчевъ инж. Н.    | — Пътеводителъ . . . . . 338                      |
| 22. Пеневъ д-ръ Л.     | — На Цугшпице . . . . . 101                       |
| 23. Петровъ П.         | — Отъ Неврокопъ до Поповото езеро . . . . . 103   |
| 24. Поповъ Ст.         | — Пролѣтъ въ планинското море . . . . . 145       |
| 25. "                  | — Красотитъ на севера . . . . . 265               |
| 26. Радевъ Василъ      | — Старъ излетъ на Нова година . . . . . 13        |
| 27. "                  | — Юмрукъ-чалъ—Мазалатъ . . . . . 97               |
| 28. "                  | — Изъ непознатата Рила . . . . . 342              |
| 29. Стамболски Л.      | — Изъ Рила . . . . . 241                          |
| 30. Талевъ Дим.        | — Единъ день на Еледжикъ . . . . . 287            |
| 31. Телчаровъ д-ръ Л.  | — Северната стена на Ел-тепе . . . . . 49         |
| 32. Тишинъ Д.          | — Когато цвѣтятъ люляцитъ . . . . . 217           |
| 33. Христовъ Ал.       | — Арестъ въ планината . . . . . 53                |
| 34. Шаранковъ д-ръ Ем  | — За една свещенна планина . . . . . 51           |
| 35. "                  | — Къмъ Захарната шапчица . . . . . 257            |
| 36. Шехтовъ Иванъ      | — Коледна приказка . . . . . 9                    |

### III. Описателни

|                         |                                                   |
|-------------------------|---------------------------------------------------|
| 37. Божкова Надя        | — с. Флорово . . . . . 354                        |
| 38. Недевъ Б.           | — Централниятъ Балканъ . . . . . 189              |
| 39. Никитовъ Г.         | — Севлиево . . . . . 200                          |
| 40. Николовъ Ив.        | — Ледената пещера . . . . . 76                    |
| 41. Попивановъ д-ръ Ив. | — По върховетъ на Балкана . . . . . 186           |
| 42. Радоновъ К. Х.      | — Пиринъ . . . . . 260                            |
| 43. Рикмерсъ В. Р.      | — Висока България . . . . . 15                    |
| 44. Стрезовъ С.         | — Отъ Атлантическия до Тихия океанъ . . . . . 148 |
| 45. Тишинъ Д.           | — Зиме по Камчия . . . . . 126                    |

### IV. Художествени

|                  |                                                  |
|------------------|--------------------------------------------------|
| 46. Илиевъ Н.    | — Марагидикъ . . . . . 192                       |
| 47. К.           | — Бѣлата симфония . . . . . 56                   |
| 48. Ладозова П.  | — Планински дни . . . . . 337                    |
| 49. Поповъ Ст.   | — Балканътъ . . . . . 197                        |
| 50. Соф. Стефанъ | — Забравенъ, но не изоставенъ край . . . . . 109 |

### V. Идеологични

|                         |                                                |
|-------------------------|------------------------------------------------|
| 51. Буровъ Д.           | — Рационаленъ туризъмъ . . . . . 138           |
| 52. Георгиевъ Г.        | — Туризъмъ и горитъ . . . . . 169              |
| 53. Захариевъ проф. В.  | — Зименъ туризъмъ . . . . . 22, 67, 121        |
| 54. Попивановъ д-ръ Ив. | — Нашата планинска душа . . . . . 65           |
| 55. Поповъ Ст.          | — Човѣкътъ и планината . . . . . 111, 171, 221 |
| 56. Редакционна         | — Туризъмъ и просвѣта . . . . . 41             |

### VI. Научни

|                  |                                       |
|------------------|---------------------------------------|
| 57. Георгиевъ Г. | — Релефи и планинарство . . . . . 124 |
| 58. Николовъ Ив. | — с. Райково . . . . . 262            |

|                        |                                                |     |
|------------------------|------------------------------------------------|-----|
| 59 Поповъ Ст.          | — Планинци и планинари . . . . .               | 2   |
| 60. Телчаровъ д-ръ Л.  | — Приспособяване и тренингъ при планинарството | 25  |
| 61. Тулешковъ д-ръ Кр. | — Олимпъ . . . . .                             | 269 |

## VII. Преводни

|                            |             |     |
|----------------------------|-------------|-----|
| 62. Изкуство и природа     | — . . . . . | 204 |
| 63. Нанга Парбатъ          | — . . . . . | 259 |
| 64. Нанда Деви             | — . . . . . | 321 |
| 65. Опитътъ до Хиденъ Пикъ | — . . . . . | 129 |
| 66. Рѣтледжъ Хюгъ—Еверестъ | — . . . . . | 349 |
| 67. Синиолху               | — . . . . . | 161 |

## VIII. Разни

|                        |                                                |        |
|------------------------|------------------------------------------------|--------|
| 68. Антоновъ В.        | — Монастиритъ и туриститъ . . . . .            | 353    |
| 69. Божиновъ Н. Ив.    | — Планинска фотография . . . . .               | 39, 78 |
| 70. Буневъ Хр.         | — хижа „Брянощица“ . . . . .                   | 178    |
| 71. Г.                 | — Четиридесетъ години Алеко . . . . .          | 157    |
| 72. Георгиевъ Г.       | — Вжже по „Кончето“ въ Пиринъ . . . . .        | 327    |
| 73. Г. Ц.              | — Снимки отъ събора въ Севлиево . . . . .      | 234    |
| 74. Дограмаджиевъ арх. | — Околчица . . . . .                           | 32     |
| 75. Икономовъ Ас.      | — Планинска пролѣтъ . . . . .                  | 296    |
| 76. Каровъ В.          | — Още една придобивка за съюза . . . . .       | 80     |
| 77. Поповъ Сава        | — Ан. Иширковъ . . . . .                       | 139    |
| 78. Редакционна        | — Лѣтото 1937 . . . . .                        | 234    |
| 79. „                  | — XXX-ятъ р. с. съборъ въ Севлиево . . . . .   | 227    |
| 80. Стамовъ д-ръ Б.    | — Планинска спасителна служба . . . . .        | 33     |
| 81. Толиловъ Гр.       | — Иванъ Заховъ . . . . .                       | 301    |
| 82. Траяновъ К.        | — хижа „Добротичъ“ . . . . .                   | 178    |
| 83. Х.                 | — Една ски—недѣля . . . . .                    | 37     |
| 84. Шаранковъ д-ръ Ем. | — Мюнхенскиятъ Алпийски музей . . . . .        | 73     |
| 85. „ „ „              | — За спасителната служба въ Германия . . . . . | 84     |

## IX. Книжнина

|                    |                                           |     |
|--------------------|-------------------------------------------|-----|
| 86. Йордановъ Б.   | — Швейцарски водачи разказватъ . . . . .  | 144 |
| 87. Поповъ Стефанъ | — Мусала отъ П. Делирадевъ . . . . .      | 7   |
| 88. „ „            | — Календари . . . . .                     | 7   |
| 89. „ „            | — Сборникъ Алеко . . . . .                | 48  |
| 90. „ „            | — Върхове . . . . .                       | 94  |
| 91. „ „            | — Годишникъ на Г. А. А. С. . . . .        | 181 |
| 92. „ „            | — Годишникъ на Итал. алп. клубъ . . . . . | 183 |
| 93. „ „            | — Клонови издания . . . . .               | 303 |
| 94. „ „            | — Българска книжнина . . . . .            | 303 |
| 95. „ „            | — Чужда книжнина . . . . .                | 304 |

## X. Бележки

|                        |                                                                                    |     |
|------------------------|------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 96.                    | — Повърхностни описания . . . . .                                                  | 3   |
| 97.                    | — Съвети . . . . .                                                                 | 42  |
| 98.                    | — Първото изкачване на Олимпъ . . . . .                                            | 82  |
| 99.                    | — Спортътъ самоцель ли е? . . . . .                                                | 83  |
| 100.                   | — Нанга Парабатъ . . . . .                                                         | 85  |
| 101.                   | — Н. В. Царъ Борисъ III и българскитъ туристи . . . . .                            | 226 |
| 102.                   | — Едно ценно дарение . . . . .                                                     | 226 |
| 103.                   | — Конгресътъ въ Парижъ . . . . .                                                   | 300 |
| 104.                   | — За теленото вжже на Пиринъ . . . . .                                             | 337 |
| 105. Съюзенъ животъ    | — стр. стр. 4, 44, 86, 87, 142, 179, 306, 331, 332 . . . . .                       |     |
| 106. Клоновъ животъ    | — стр. стр. 4, 45, 88, 89, 90, 91, 143, 144, 180, 236, 237, 238, 239, 306. . . . . |     |
| 107. Вести изъ чужбина | — стр. стр. 5, 6, 46, 93, 141, 180, 301, 302, 307 . . . . .                        |     |
| 108. Списания          | — стр. стр. 8, 95, 96. . . . .                                                     |     |

## XI. Стихотворения

|                      |                                     |         |
|----------------------|-------------------------------------|---------|
| 109. Мутафовъ Ем.    | — Въ часъ на възделение . . . . .   | 29      |
| 110. Вазовъ Ив.      | — Шипка . . . . .                   | 185     |
| 111. Колева Н.       | — Еделвайсъ . . . . .               | 216     |
| 112. Стамболски Люб. | — Страшното езеро . . . . .         | 292     |
| 113. Х.              | — Последни листа . . . . .          | 323     |
| 114. Х.              | — Най-дългиятъ день . . . . .       | 328     |
| 115. Х.              | — Златна есенъ . . . . .            | 352     |
| 116. Георгиевъ Ст.   | — Бузлуджа . . . . .                | 355     |
|                      | Съдържание на годишнината . . . . . | 357—360 |



## Б. Снимки

|                      |                                           |     |
|----------------------|-------------------------------------------|-----|
| 1. Ангеловъ Ст.      | — връхъ Юмрукчалъ                         | 193 |
| 2. " "               | — " "                                     | 194 |
| 3. " "               | — " "                                     | 195 |
| 4. " "               | — връхъ Кадемлий                          | 206 |
| 5. Баевъ Басилъ      | — Рупитъ                                  | 19  |
| 6. " "               | — Мальовица отъ Зеления Ридъ              | 19  |
| 7. Божиневъ Ив. Н.   | — Черни връхъ отъ наблюдателницата        | 30  |
| 8. " "               | — Съ ски въ планината                     | 30  |
| 9. " "               | — Зименъ стражъ на красотата              | 31  |
| 10. " "              | — Родопитъ                                | 72  |
| 11. " "              | — " "                                     | 108 |
| 12. " "              | — Пролѣтъ въ Рила                         | 165 |
| 13. " "              | — Мусала                                  | 166 |
| 14. " "              | — Хижа Мусала                             | 166 |
| 15. " "              | — Нагоре къмъ върха                       | 167 |
| 16. " "              | — Спускане въ долината                    | 167 |
| 17. " "              | — Дворъ въ балканска кѣща                 | 212 |
| 18. " "              | — Въ планината                            | 319 |
| 19. " "              | — " "                                     | 319 |
| 20. " "              | — Зима въ Чамкорця                        | 348 |
| 21. Гецъ             | — Хижа Росица Мазалатъ                    | 186 |
| 22. " "              | — хижа Тѣжа                               | 188 |
| 23. " "              | — Росица и Балкана                        | 205 |
| 24. " "              | — вр. Мазалатъ                            | 206 |
| 25. " "              | — Старопланинска пролѣтъ                  | 207 |
| 26. " "              | — хижа „Осемиковецъ“                      | 207 |
| 27. Гешевъ Г.        | — Кѣсна зима въ Рила                      | 120 |
| 28. " "              | — " "                                     | 120 |
| 29. " "              | — Пролѣтъ въ Рила                         | 153 |
| 30. " "              | — Пролѣтъ край Рилския манастиръ          | 154 |
| 31. " "              | — Калянинъ връхъ                          | 345 |
| 32. Гушичъ д-ръ Бр.  | — Северната стена на Ел-тепе              | 60  |
| 33. " "              | — " "                                     | 60  |
| 34. " "              | — Мъгли въ Пиринъ                         | 253 |
| 35. " "              | — Пазардере                               | 253 |
| 36. " "              | — Валявишко езеро                         | 254 |
| 37. " "              | — връхъ Дженгалъ                          | 254 |
| 38. Денковъ Д.       | — Мазалатъ                                | 318 |
| 39. Ивановъ Ив.      | — Долината на Бистрица                    | 18  |
| 40. Карастояновъ Б.  | — Новиятъ заслонъ Грънчаръ: изъ прозореца | 346 |
| 41. " "              | — езерото                                 | 346 |
| 42. " "              | — вр. Грънчаръ                            | 347 |
| 43. " "              | — Заслона                                 | 347 |
| 44 — 48 Коевъ арх.   | — Петъ снимки изъ Рила                    | 250 |
| 49. " "              | — Планински потокъ                        | 251 |
| 50. Козлевъ К.       | — Шипка                                   | 185 |
| 51. " "              | — Бузлуджа и Бедекъ                       | 197 |
| 52. Коновъ А.        | — Анемони                                 | 156 |
| 53. " "              | — Еделвайси                               | 252 |
| 54. Кръстенияковъ И. | — Зима въ полето                          | 119 |
| 55. Кръшнякъ М.      | — вр. Орловсцъ                            | 17  |
| 56. " "              | — Мусала                                  | 18  |
| 57. " "              | — Сѣжна Витоша                            | 31  |
| 58. " "              | — Пѣсенъта на зимата                      | 69  |
| 59. " "              | — Мартенско слънце                        | 117 |
| 60. " "              | — Следи                                   | 117 |
| 61. " "              | — Долината Мальовица                      | 118 |
| 62. " "              | — Планински цвѣтя                         | 155 |
| 63. " "              | — Рилско угро                             | 156 |
| 64. " "              | — Есень                                   | 317 |
| 65. Миладиновъ Н.    | — Надъ хижа Кумата                        | 71  |
| 66. Минковъ П.       | — На върха                                | 168 |
| 67. Миновъ д-ръ Ил.  | — Мусала                                  | 58  |
| 68. " "              | — Коледа въ планината                     | 58  |
| 69. " "              | — Малката мусаленска хижа                 | 59  |
| 70. " "              | — Пѣтя къмъ Мусала                        | 59  |
| 71. " "              | — Калоферскиятъ Балканъ                   | 193 |
| 72. " "              | — Северниятъ склонъ на Юмрука             | 194 |
| 73. " "              | — Юмрукчалъ отъ Купева                    | 195 |
| 74. " "              | — Прѣскалото                              | 196 |

|      |                         |   |                                                          |     |
|------|-------------------------|---|----------------------------------------------------------|-----|
| 75.  | "                       | " | — Хребетът на Купена                                     | 208 |
| 76.  | "                       | " | — Хребетът на Костенурката                               | 208 |
| 77.  | "                       | " | — Слизане отъ Елинвръхъ                                  | 277 |
| 78.  | "                       | " | — Замръзнали цвѣтя                                       | 320 |
| 79.  | "                       | " | — Въ планината                                           | 343 |
| 80.  | Пеневъ д-ръ Л.          |   | — Алпийско утро                                          | 105 |
| 81.  | "                       | " | — На Цугпице                                             | 106 |
| 82.  | "                       | " | — Долината Райнталь                                      | 106 |
| 83.  | "                       | " | — Платшпице                                              | 107 |
| 84.  | "                       | " | — Шнеефернеркопфъ                                        | 107 |
| 85.  | Стамболски Л.           |   | — Подоблаченъ свѣтъ                                      | 278 |
| 86.  | "                       | " | — Самотици                                               | 278 |
| 87.  | "                       | " | — Бѣло мълчаніе                                          | 279 |
| 88.  | "                       | " | — Езеренъ връхъ                                          | 279 |
| 89.  | "                       | " | — Слънчевъ празникъ                                      | 280 |
| 90.  | "                       | " | — Високо при слънцето, вихритъ и орлитъ                  | 280 |
| 91.  | "                       | " | — Есень подъ Рила                                        | 320 |
| 92.  | Сажевъ М.               |   | — Високо надъ облачитъ                                   | 348 |
| 93.  | Гулевъ д-ръ Кр.         |   | — Олимпъ                                                 | 274 |
| 94.  | "                       | " | — вр. Стефани                                            | 274 |
| 95.  | "                       | " | — "                                                      | 275 |
| 96.  | "                       | " | — Южното било на Олимпъ                                  | 275 |
| 97.  | "                       | " | — Каменоломки                                            | 276 |
| 98.  | "                       | " | — Арабисъ                                                | 276 |
| 99.  | Фишеръ Х.               |   | — Бъндерица                                              | 70  |
| 100. | "                       | " | — Платото на Черни връхъ                                 | 71  |
| 101. | "                       | " | — На Черни връхъ                                         | 70  |
| 102. | Х.                      |   | — Олимпъ                                                 | 20  |
| 103. | Х.                      |   | — Пиринъ зиме (аероснимка)                               | 29  |
| 104. | Х.                      |   | — Бурята започва                                         | 57  |
| 105. | Х.                      |   | — Зиме въ планината                                      | 119 |
| 106. | Х.                      |   | — Върхътъ Хиден-пикъ                                     | 132 |
| 107. | Х.                      |   | — Южното крило на Хиден-пикъ                             | 134 |
| 108. | Х.                      |   | — Синиолху                                               | 161 |
| 109. | Х.                      |   | — Непалъ-чикъ                                            | 162 |
| 110. | Х.                      |   | — Връхъ Симеу                                            | 164 |
| 111. | Х.                      |   | — Котленскиятъ балканъ                                   | 218 |
| 112. | Х.                      |   | — Узана                                                  | 249 |
| 113. | Х.                      |   | — Мазалатъ                                               | 249 |
| 114. | Х.                      |   | — Изъ Балкана                                            | 252 |
| 115. | Х.                      |   | — Стражитъ                                               | 255 |
| 116. | Х.                      |   | — Изъ Пиринъ                                             | 255 |
| 117. | Х.                      |   | — Елтепе                                                 | 256 |
| 118. | Х.                      |   | — Байкушевата муръ                                       | 256 |
| 119. | Х.                      |   | — с. Райково                                             | 263 |
| 120. | Х.                      |   | — Маурангерфиордъ                                        | 265 |
| 121. | Х.                      |   | — Водопадъ въ Норвегия                                   | 267 |
| 122. | Х.                      |   | — Балхолменъ                                             | 268 |
| 123. | Х.                      |   | — Между маргариткитъ                                     | 196 |
| 124. | Христовъ Л.             |   | — Гората Косина                                          | 318 |
| 125. | Цановъ Ц.               |   | — стр. стр. 32, 36, 47, 56, 97, 99, 100, 139, 148, 151,  |     |
|      | Други 44 снимки на стр. |   | — 152, 157, 191, 200, 202, 211, 214, 216, 219, 226, 227, |     |
|      |                         |   | — 234, 235, 236, 237, 239, 257, 259, 261, 287, 297, 316  |     |

## Приложения

|                  |                                   |             |
|------------------|-----------------------------------|-------------|
| Миновъ д-ръ Илия | — Зимна красота                   | къмъ брой 1 |
| Христовъ Ал.     | — Коледа въ Права Марица          | " " 2       |
| Божиновъ Ив. Н.  | — Буря въ Чамкория                | " " 3—4     |
| Ненковъ В.       | — Купенитъ въ зимното имъ величие | " " 3—4     |
| Христовъ Л.      | — Пролѣтъ подъ Пиринъ             | " " 5       |
| Вълчановъ Ив.    | — Пролѣтъ подъ Балкана (акварель) | " " 6       |
| Миновъ д-ръ Илия | — Лѣто на Белмекенъ               | " " 7—8     |
| "                | — Човѣкъ и планина                | " " 7—8     |
| Божиновъ Ив. Н.  | — Есень въ Балкана                | " " 9       |
| Гешевъ Г.        | — Зимата поржси планината         | " " 10      |

## Рисунки

|               |                       |          |
|---------------|-----------------------|----------|
| Вълчановъ Ив. | — Пладне подъ Балкана | стр. 216 |
| Итаксиосъ Б.  | — Олимпъ              | 273      |
| Стамболски Л. | — Страшното езеро     | 293      |
| Деневъ Б.     | — Пловдивъ            | 312      |

# БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ОТЪ 1 ЯНУАРИЙ 1938 г. ЗАПОЧВА  
ТРИДЕСЕТАТА ГОДИНА НА

## БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

органъ на Българския туристически съюзъ

Едничкото българско списание за художествени описания и илюстрации на българските планини.

Годишно: 10 книжки  
360 страници  
200 снимки  
10 цвѣтни приложения

Да осмисли отиването ни въ планината, да издигне живота ни въ града и да представи мощта на туристката ни организация — тази радостъ ни носи всѣки месецъ **ЕДНА КНИЖКА ОТЪ „БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ“**! Станете му редовенъ абонатъ! Запишете поне и още единъ Вашъ приятелъ или познатъ!

Абонаментъ:

За членове на Б. Т. С. годишно 40 лв.

За нечленове годишно . . . 100 лв.

Записвания: при клоноветъ на БТС или администрацията на списанието Български туристъ, Царица Йоанна 18 — София.  
Редакторъ Ст. Поповъ. Сътрудници всички съюзни дейци и планинари

Въ новата годишнина списанието ще донесе нови радостни изненади за читателите си. Присъединете и Вашите усилия да го направимъ още по-художествено, по-издържано